

LUNDS
UNIVERSITET

Vad barnasinnnet tycker; inte de med barnasinnnet “i behåll”

Hur barnets perspektiv tas hänsyn till i svensk planering

Vendela Bendel van den Brink

SGEL36

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

Handledare: Johan Miörner

2023

Abstract

After many years since the ratification of the Convention of the Right of the Child, it was eventually incorporated into Swedish law in 2020. One of the fundamental articles of the convention is children's right to participate in matters concerning them. Despite the incorporation, however, participatory methods for children are still lacking in Swedish urban planning processes. Oftentimes, children's perspectives and need for inclusion are overlooked and non-prioritised. Through interviews with planners about two chosen planning processes in two different municipalities, the methods and attitudes towards children's participation can be reflected on. This essay suggests that children's lacking participation in today's urban planning is due to vague and diffuse legislation, leading to a lack of guidance in working with and for children's interests. Challenges to children's inclusion include lacking guidance, as well as lacking knowledge among planners, leading to uncertainty and inaction on the behalf of planners. In order to improve children's participation in the future, planners must improve their knowledge and routines regarding the inclusion of children, but also be more daring in their approaches.

Key words: Children's inclusion in planning, communicative planning, Children's geographies, Hart's Participation Ladder

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställning	2
1.3 Avgränsning	2
1.4 Disposition	3
2. Barns delaktighet och barnkonventionen	3
2.1 Barnperspektiv, barns perspektiv och barnrättsperspektiv	3
2.2 Barnkonventionen	4
2.3 Barnkonventionen som styrningsdokument i svensk planering	5
2.4 Barnkonventionen och begreppet delaktighet	6
2.5 Barnkonsekvensanalys	7
2.6 Tidigare forskning på barns delaktighet i svensk planering	8
3. Teori	9
3.1 Barngeografi	9
3.2 Den kommunikativa planeringsteorin	11
3.3 Harts delaktighetstrappa	13
3.4 Det analytiska ramverket	15
4. Metod	17
4.1 Intervjuer	18
4.2 Dokumentanalys	20
5. Presentation av fallstudierna	22
6. Resultat och analys	24
6.1 Barriärer och möjliggöranden	25
6.2 Typ av delaktighet	28
6.3 Intressenter och maktstrukturer	32
7. Diskussion och Slutsats	37
7.1 Diskussion	37
7.3 Vidare forskning	42
8. Källförteckning	43
Appendix	48

1. Introduktion

Barn står idag för ungefär en femtedel av Sveriges befolkning, men saknar i många fall likvärdiga demokratiska rättigheter som den vuxna befolkningen innehar (Boverket, 2022). I många situationer exkluderas barn från beslut som direkt och indirekt berör dem, antingen genom att de inte tillfrågas eller saknar annan möjlighet att påverka. På senare år har stora framsteg gjorts kring barns demokratiska påverkansmöjligheter i Sverige, där barnkonventionen år 2020 slutligen antogs som svensk lag (Boverket, 2022). Samtidigt återstår det begränsningar för den praktiska implementeringen av barnkonventionen; ett sådant fall är fysisk planering, där stora brister fortfarande återstår (Boverket, 2020, s. 7). Ofta utförs planering utifrån vuxnas uppfattning om vad som är barnets bästa, det så kallade **barnperspektivet**. Mer sällan utförs planering som rör barn med avstamp i barns egna uppfattningar och åsikter, alltså från **barns perspektiv** (Boverket, 2020, s. 7).

Barnkonventionen är idag det styrande dokumentet för att säkerställa barns rättigheter internationellt, och består av 54 artiklar. Fyra av dessa artiklar (2, 3, och 12) är särdeles relevanta för barns delaktighet i fysisk planering, och därmed viktiga för svenska planerare att kunna arbeta utifrån (Boverket, 2020, s. 18). Eftersom barnkonventionen blivit lagstadgad har relevansen för kommuner att arbeta utifrån ett barnrättsperspektiv ökat. Innan barnkonventionen inkorporerades som svensk lag rådde stora debatter kring hur lagstiftningen skulle påverka det kommunala arbetet med barnperspektiv och barns perspektiv. Enligt den utredning som Boverket genomfört om barnkonventionen som styrande dokument i fysisk planering, finns det fortfarande många brister med implementeringen av barns rättigheter (Boverket, 2020, s. 7). Därmed är det ett viktigt tillägg till forskningen att studera kommunernas arbete med barnperspektiv efter att barnkonventionen lagstiftats.

Utöver att åtgärda kunskapen om kommuners arbete med barnkonventionen, har det även identifierats ett flertal luckor i dagens forskning. I det forskningsområde inom geografin som fokuserar på barn, barngeografi,¹ ses en tydlig brist i forskningen på barns delaktighet inom samhällsplanering. Därtill visar en närmare studie av den kommunikativa planeringsteorin att en diskussion om barn som aktörer helt saknas; och att kommunikativa processer i allmänhet

¹Children's geographies

saknar anpassning till olika målgrupper med särskilt behov av stöd. Att undersöka hur barns delaktighet påverkas av lagförändringar, men även kommunikativa planeringsprocessens brister, är även det ett viktigt forskningsområde, som i denna uppsats ämnar studeras. Slutligen visar Harts delaktighetstrappa på att det saknas tydliga modeller för att utvärdera barns delaktighet i planering, en brist som denna uppsats till viss del ämnar åtgärda (Hart, 1992).

1.1 Syfte

Uppsatsens syfte är att utforska hur barns perspektiv ges utrymme i fysisk planering, med fokus på hur svenska kommuner arbetar med att inkorporera barnperspektiv och barns perspektiv i sin detaljplanering. Utifrån två fallstudier på Kristianstad och Trelleborgs kommun, kommer två planprocessers arbete med barnperspektivet att utforskas. Genom att analysera och jämföra de två kommunernas arbete med barnperspektivet, undersöker uppsatsen vilka arbetssätt och utmaningar som finns för planerare att arbeta med barnperspektivet idag. Uppsatsen ämnar skapa ett analytiskt ramverk utifrån de tre teoretiska grundstenarna barngeografi, kommunikativ planering, och Harts delaktighetstrappa. I syfte att bidra empiriskt kommer sedan ramverket grundas genom en empirisk undersökning och jämförelse av två svenska kommuners arbete med barns delaktighet i två planprocesser.

1.2 Frågeställning

Följande frågeställningar kommer i denna uppsats att besvaras:

1. Hur tas barnets perspektiv hänsyn till i svensk samhällsplanering?
 - a. Vilka utmaningar finns det idag för planerare att inkludera barn i samhällsplanering - vilka barriärer finns det för barns delaktighet?
 - b. Hur arbetar de två kommunerna Kristianstad och Trelleborg med barnperspektivet och barns perspektiv i sin planering. På vilket sätt skiljer de två kommunernas arbete sig från varandra?
 - c. Utifrån den empiriska och teoretiska analysen av hur barn är delaktiga i svensk planering, vilka möjligheter för förbättring finns det för barns deltagande?

1.3 Avgränsning

En viktig avgränsning som för uppsatsens relevans behöver förtydligas, är att samtliga intervjupersoner som kommer till tals i denna uppsats är vuxna, och inte barn. Att inte

inkludera barns åsikter i en uppsats om barns perspektiv kan tyckas kontraproduktivt, men handlar om studiens fokus på vilka begränsningar som finns för att implementera barnperspektivet inom svensk planering. Trots stora framsteg inom barns demokratiska utrymme inom planering, återstår fortfarande det faktum att all inkludering av barn inom planering sker på vuxnas villkor. Därmed är det just den vuxnes upplevelse av barnperspektivet som är av intresse för studien, då det är de som på det stora hela möjliggör förändring för barnen.

1.4 Disposition

Inledningsvis kommer barnens position inom geografisk forskning att presenteras i en bakgrund, tillsammans med den historiska utvecklingen av barnkonventionen från traktat till svensk lagstiftning. Därefter kommer uppsatsens teoretiska ramverk presenteras. I metoddelen presenteras de metoder för datainsamling som nyttjats; det insamlade materialet presenteras sedan i resultatet. Slutligen tillkommer en analys och diskussion av resultatet, vilket mynnar ut i en slutsats och punkter för vidare forskning.

2. Barns delaktighet och barnkonventionen

Det som utforskas i denna studie är hur barns perspektiv ges utrymme inom svenska samhällsplaneringsprocesser. Därmed är det viktigt att inledningsvis presentera hur barn tidigare har inkluderats i såväl tidigare forskning som inom samhällsplanering. Detta kapitel inleds med en presentation av centrala begrepp. Därefter kommer det att redogöras för barnkonventionen och hur det uppfattade behovet för att kartlägga och inkludera barns upplevelser av platser i planeringsprocesser vuxit fram som lag internationellt och i Sverige.

2.1 Barnperspektiv, barns perspektiv och barnrättsperspektiv

Definitionen av barn kan bero på kulturella eller geografiska faktorer. Enligt FN klassas varje människa under 18 år som barn, om inte denne blir myndig tidigare enligt sitt respektive lands lag (Barnombudsmannen, 2021a).

Att använda sig av barnperspektiv handlar om att en pedagog eller forskare tolkar hur ett politiskt beslut eller ingrepp kan komma att påverka barn, som inte nödvändigtvis kräver att barn finns med som primärkälla (Halldén, 2003, s. 2). Barnperspektiv handlar också om att

vuxna sätter sig in i vad som är barnets bästa i en situation (Boverket, 2020, s. 16). Uppfattningen om vad som är barnets bästa påverkas i sin tur av vem som bär denna uppfattning; alltså både vilken erfarenhet personen själv bär med sig från sin barndom eller yrke, såväl som vilken utbildning personen haft (Boverket, 2022c). Alltså betyder inte ett barnperspektiv att någonting utförs enligt barnkonventionen, där ett barnrättsperspektiv krävs. Å andra sidan syftar barns perspektiv på barns egna åsikter, där målet är att barnens egna åsikter får komma till tals, och inte en forskares eller pedagogs (Halldén, 2003, s. 13).

Barnrättsperspektiv innebär att barn som individer är rättighetsbärare, men att det är vuxna som bär ansvar och skyldighet för att dessa rättigheter ska tillgodoses genom att anta ett barnrättsperspektiv (Boverket, 2022c).

2.2 Barnkonventionen

Barnkonventionen antogs år 1989 efter många års arbete med att skapa ett enhälligt uttalande om barns rättigheter; året därefter trädde konventionen i kraft (Barnombudsmannen, 2021d). Vid den händelse att ett lands lagar gör mer för barnet än vad som krävs i barnkonventionen, gäller då den nationella lagen tyngre (Barnombudsmannen, 2021d).

Barnkonventionens syfte är att uppmärksamma barns rättigheter utifrån ett barnrättsperspektiv (Barnombudsmannen, 2021d). Barnkonventionen består av 54 artiklar, där 41 av artiklarna handlar om varje barns rättigheter. Övriga artiklar definierar hur stater ska arbeta med konventionerna. Av de 54 artiklarna finns det fyra som sammanfattar och förklarar hela konventionen (Barnombudsmannen, 2021d):

1. Artikel 2: Att alla barn har lika värde och rättigheter.
2. Artikel 3: Barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn
3. Artikel 6: Alla barn har rätt till liv och utveckling
4. Artikel 12: Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad

Under många år kritiserades Sveriges regering av FN för att barnkonventionen inte hade blivit del av landets lagstiftning (Barnombudsmannen, 2022, s. 7). Istället valde Sveriges regering att anpassa annan lagstiftning efter barnkonventionens innehåll, vilket innebar att

barnkonventionen inte kunde åberopas av domstolar och därmed inte stå som grund i juridiska beslut (Barnombudsmannen, 2022, s. 7).

Barnkonventionen är sedan 2020 inkorporerad som svensk lag, vilket innebär att alla statliga, regionala och kommunala myndigheter måste följa barnkonventionen i sin verksamhetsutövning. Även privata aktörer som utför statliga uppgifter är därmed skyldiga att följa barnkonventionen, exempelvis fristående skolor och kyrkoförsamlingar (Barnombudsmannen, 2021b). I Sverige har barnkonventionen samma status som alla andra lagar; därmed gäller den vanliga regelhierarkin, där grundlagar och EU-rätt väger tyngre än vanliga lagar (Barnombudsmannen, 2021b). Som del av Sveriges arbete med barnkonventionen upprättades en myndighet vars uppdrag består av att företräda barns rättigheter i politiska och juridiska beslut; barnombudsmannen. Barnombudsmannen är också ansvarig för att vägleda statliga aktörer i att efterleva barnkonventionen genom att undersöka och samla ihop statistik om barns levnadsvillkor i Sverige, för att öka kunskapen om hur barns situation ser ut i Sverige (Barnombudsmannen, 2021a).

Innan barnkonventionen inkorporerades som svensk lag genomfördes flera utredningar, bland annat Barnrättighetsutredningen (2016). Utredningen fastställde att det fanns många fördelar med att inkorporera barnkonventionen i Svensk lag, exempelvis skulle inkorporeringen fungera som en politisk markör att barnets ställning prioriteras. Därtill skulle samlandet av alla lagar gällande barns rätt förenkla arbetet med att arbeta utifrån barnkonventionen (Barnrättighetsutredningen, 2016, s. 22-23). En svårighet som utredningen identifierade med inkorporeringen var brist på förarbeten som kan vägleda vid tolkning av konventionen (Barnrättighetsutredningen, 2016, s. 23). Denna nackdel speglas i senare SOU år 2020, vilken också menade att många saknar kunskap om hur de ska arbeta med barn, och att denna osäkerhet ökar ju yngre barnen är (Barnkonventionsutredningen, 2020, s. 57). Slutligen pekar utredningen på att det finns en bristande sammanhållning mellan aktörer som arbetar med barn, då det skiljer sig stort mellan enheters praxis och rutiner (Barnkonventionsutredningen, 2020, s. 57).

2.3 Barnkonventionen som styrningsdokument i svensk planering

Boverket ansvarar för frågor om fysisk planering i Sverige, och därför innehar myndigheten huvudansvaret för att kontrollera barnkonventionens upprätthållande av kommuner,

länsstyrelser, och övriga aktörer inom planering (Boverket, 2022, s. 9). Boverket fick år 2019 i uppdrag av regeringen att undersöka hur barnkonventionen omfattas av Plan- och Bygglagen (PBL), och vilka förändringar som behöver göras för att stärka barnets intresse inom planering. PBL är den lag som reglerar hur planeringsprocesser får genomföras i Sverige, och därmed är det viktigt att barns intressen uttrycks i PBL, då aktörer får större krav på sig att tillse denna målgrupp (Boverket, 2022, s. 7).

Enligt Boverket omfattas barnets intresse i 2 kap. 3 § 2 PBL, i vilken det sägs att planläggning ska främja “en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper” (PBL, 2010:900). Samtidigt ryms flera målgrupper inom denna paragraf, vilket innebär att planerare måste göra en avvägning mellan barns intresse mot andra samhällsgrupper (Boverket, 2022, s. 7). När barnets intresse samlas ihop med andra samhällsgrupper, leder det ofta till att andra intressen företräder barnens (Boverket, 2022, s. 43). Som speciallag har PBL företräde över barnkonventionen och därmed prioriteras PBL i händelse av konflikt mellan lagarna (Boverket, 2022, s. 7). Därför anser Boverket att PBL behöver förtydliga barnens rättighet att få sina intressen hörda, utöver de andra nämnda intressen som finns i kap 2 § 3 (PBL, 2010:900).

Andra utmaningar som Boverket identifierar med tillämpningen av barnkonventionen i svensk planering är att det är ett långsiktigt arbete som kräver stor samverkan mellan aktörer. (Boverket, 2022, s. 42). I många fall beror det varierande arbetet med barnperspektivet på kommuner på olika nivåer av kompetens bland personalen, för vilket det krävs ett långsiktigt arbete för att uppnå detta mål (Boverket, 2022, s. 41).

2.4 Barnkonventionen och begreppet delaktighet

För denna uppsats är ett antal av barnkonventionens artiklar av särskilt intresse. Avvägningen baseras dels på Boverkets förtydligande, men också på vilka artiklar som är viktigast och mest relevanta utifrån rapportens syfte.

Boverket har i sin utvärdering identifierat de fyra grundläggande artiklarna (2, 3, 6 och 12) som viktiga för planläggning då det förklarar hur barnkonventionen som helhet ska tolkas. Av de fyra grundläggande principerna, kan artikel 3 och 12 nämnas som särdeles viktiga för denna uppsats, då de tydligast kan kopplas till avvägningen mellan barns perspektiv och

barnperspektiv. Artikel 3 förklarar att privata och offentliga myndigheter måste utvärdera varje beslut som berör barn från barns bästa, och kan alltså kopplas till begreppet barnperspektiv (Stern, 2007, s. 19). Å andra sidan förklarar Artikel 12 barns rätt att få göra sin röst hörd, och få sin åsikt lyssnad till. Denna artikel anspelar snarare på begreppet barns perspektiv, då det poängterar barnets egna åsikter som någonting att skydda (Stern, 2007, s. 18). Artikel 12 har många gånger beskrivits som en av de artiklar som är svårast att genomföra praktiskt, då det är "problematiskt att förverkliga vad som i praktiken är ett nytt synsätt på barn" (Stern, 2007, s. 19). Då artikel 3 och 12 båda syftar på att uppnå barnets bästa, fast antingen från en vuxens synpunkt eller barnets, finns det ibland en viss osäkerhet i att tolka de två artiklarna tillsammans. Ett barn håller inte nödvändigtvis med en vuxen om vad dess bästa är, samtidigt som en vuxen likväl kan förstå en situation bättre än ett barn, och därmed göra en bättre avvägning (Stern, 2007, s. 18).

Utöver de fyra grundprinciperna i barnkonventionen, nämner även boverket artikel 4 (varje stat ska genomföra ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter), 23 (uppmärksammandet av barn med funktionsnedsättning och deras rätt till aktivt deltagande i samhället), 27 (barns rätt till en tillfredsställande levnadsstandard som krävs för utvecklingen) och 31 (barns rätt till vila, fritid, lek och rekreation) (Boverket, 2022, s. 18). Utöver artikel 23, kopplar dessa artiklar inte direkt an till begreppet delaktighet, och är därmed inte relevanta för denna uppsats, även om de är viktiga för samhällsplanering.

Artikel 23, om än direkt relevant för uppsatsen då den berör barns delaktighet, kommer inte heller att behandlas i större utsträckning. För att kunna utvärdera om Artikel 23 uppfylls på de utvalda kommunerna borde studier med specifikt fokus på kommuners arbete med barn med funktionsnedsättningar istället göras.

2.5 Barnkonsekvensanalys

Ett av många olika medel som används för att kunna säkerställa att barns rättigheter beaktas inom ett verksamhetsbeslut, är barnkonsekvensanalyser (BKA). BKA:s kan utföras av många olika verksamheter, där en tydligare inblick i vad ett barns "bästa" är i förhållande till ett föreslaget beslut (SKR, 2022). Boverkets modell för BKA:s är baserat på Barnombudsmannens modell, och kräver inledningsvis en bedömning över huruvida situationen berör barn, och därmed kräver en BKA (Barnombudsmannen, u.å.).

BKA:s är inte särskilt vanliga, och i barnrättskommitténs senaste rapport framgår det kritik över Sveriges bristande arbete med BKA:s (Barnombudsmannen, 2022, s. 4). Samtidigt garanterar inte en genomförd BKA att barnets bästa och rättigheter tagits hänsyn till. I en situation i Linköping kritiserades kommunalrådet av BRIS för att deras BKA inte undersökte i tillräckligt hög grad hur barn påverkades av nedstängningen av flera skolor, trots verkställandet av en BKA (Enström, 2023).

2.6 Tidigare forskning på barns delaktighet i svensk planering

Svensk forskning kan på flera områden se där det finns brister på antingen intresse att inkludera barn på ett meningsfullt vis, eller kunskap på hur sådant engagemang ska väckas.

Den svenska forskaren Sofia Cele har i en artikel till den akademiska tidskriften *Children's Geographies* forskat på svenska samhällsplanerarens uppfattning av barns inkludering i planering (Cele och van der Burgt, 2013). I studien kunde slutsatsen dras att många svenska planerare kände sig osäkra på vad som menades med barns delaktighet i planering, och hur barns åsikter skulle överföras till praktiken (ibid, s. 25). Det visades också på att planerarens inställning mot barnets förmåga att uttrycka sin åsikt till stor del berodde på barnets ålder (ibid, s. 21). Cele och van der Burgt's artikel argumenterar här för att barns delaktighet är otydligt, såväl som dess praktiska applicering. Även om planerare ställde sig som positiva till att inkludera barn i planeringen saknades kunskap och konkreta metoder (2013, s. 26). I jämförelse visar Elfströms (2020) *When do we ask the Children* på en skillnad mellan svenska och norska planerarens uppfattning över att inkludera barn. Då Norge gjorde barnkonventionen till lag tidigare, har landets samhällsplanerare större erfarenhet av att arbeta utifrån lagen (Elfström, 2020, s. 67). Därtill ingår en kortare introduktion av samhällsplaneringens processer i skolplanen, vilket Elfström menar kan skapa större intresse och förkunskap bland barnen, vilket på så vis förenklar arbetet att få barn att engagera sig (Elfström, 2020, s. 68).

Annan forskning på området inkluderar Nordström och Wales, vilka skriver om hur barns delaktighet inom fysisk planering bidrar till nya perspektiv inom hållbar stadsutveckling (2019). Enligt artikeln behöver systemen för barns delaktighet inom planering aktivt förändras mot ett tydligare fokus på barns inkludering, där barns värderingar och egenskaper får större fokus (Nordström och Wales, 2019, s. 510-511). Genom att möjliggöra för barns

deltagande kan barn bli aktörer med makt att förändra, genom att de såväl utmanar existerande tankebanor, som det nuvarande förhållandet mellan barn och vuxna (Nordström och Wales, 2019, s. 512). En ytterligare forskare som också förespråkar djupare förändring inom strukturen för svensk planering är Stenberg (2021, som forskat på hur barns delaktighet kan leda till fasta rutiner, istället för enbart sporadiska pilotprojekt (s. 15). Utifrån en fallstudie på en skola där barn fick skriva egna förslag till planerare och politiker, vilket resulterade i ett större intresse och entusiasm för att påverka och delta i demokrati, studerade Stenberg hur planerare sedan misslyckades med att uppehålla denna entusiasm genom bristande arbetsmetoder (Stenberg, 2021, s. 10). Enligt Stenberg måste planerare låta barn utmana deras världssyn, då detta utmanande leder till planeringens strukturella utveckling (ibid, s. 15). Samtliga nämnda artiklar är viktiga tillägg till forskningen kring barns delaktighet, och bistår denna uppsats med en viktig översikt och kontextualisering av forskningsområdet.

3. Teori

Det teoretiska avsnittet för denna uppsats inleds med en sammanfattning om hur barnets roll inom geografisk forskning har uppkommit och utvecklats som forskningsområdet *barngeografi*. Att identifiera vilka strömmar som funnits inom forskningsområdet är viktigt, för att så visa vad det är som saknas inom den tidigare och nuvarande forskningen. Därefter introduceras uppsatsens teoretiska ramverk; den kommunikativa planeringen, som visar på hur fysisk planering arbetar med demokratiskt deltagande, och vilka brister som finns för den kommunikativa planeringen när det gäller normbrytande beteende. Slutligen används Harts Delaktighetstrappa för att tolka begreppen barns perspektiv och barnperspektiv. Modellen används för att visa hur barns deltagande ser ut praktiskt.

3.1 Barngeografi

Under en stor del av kulturgeografins historiska utveckling var barn inte en tilltänkt fokusgrupp för geografer. Det var först på 1970-talet som geografer började intressera sig för hur barn upplever platser och rum. Stuart Aitken beskriver i *Children's Geography: Tracing the Evolution and Involution of A Concept* hur forskningsområdet barngeografi uppstod i USA på 70-talet, och hur det senare spreds vidare till andra länder (Aitken, 2017). Inledningsvis låg fokuset inom barngeografi på barns identitet och hur barn upplevde platser och rum, men i takt med att barns rättigheter fick större erkännande globalt och

forskningsområdet växte i intresse, riktades forskningsområdet allt mer åt den politiska sfären (Aitken, 2017, s. 2). En viktig person i den tidiga barngeografin var den amerikanske forskaren Roger Hart, som var den första med att i en artikel definiera och beskriva begreppet barngeografi. Till skillnad från samtida forskare på samma område var Hart nyskapande i sitt val av att introducera kvalitativa metoder, såsom intervjuer eller etnografi, till det hittills väldigt kvantitativa forskningsområdet (Aitken, 2017, s. 3). Istället för att förklara fenomen genom generella teoretiska och kvantitativa modeller, menade Hart att forskning istället skulle fokusera på barns upplevelser av platser, för att bättre förstå mänskligt beteende (Aitken, 2017, s. 5). Harts arbete var viktigt i det att det engagerade andra kulturgeografer inom forskningsområdet, som till dess hade avfärdats inom den akademiska världen. Till skillnad från Hart var andra forskares metod av en mer positivistisk och kvantitativ art, och har därmed frångått från dagens forskningskanon inom barngeografi (Aitken, 2017, s. 7-11).

Enligt Aitken ledde publiceringen av barnkonventionen 1989 till en debatt inom såväl barngeografin som andra forskningsområden vad begreppen barn och barns rättigheter egentligen innebar i praktiken. Längre var feministisk teori en viktig strömning inom barngeografin, där ett viktigt bidrag inom debatten var Sarah James' text "*is there space for children*" (Aitken, 2017, s. 11). James artikel öppnade för debatt om hur barns liv och möjligheter är rumsligt och socialt formade (Aitken, 2017, s. 11 och James, 1990, s. 280). James påpekade att det är vuxna som förmedlar barns möjlighet att påverka sin omvärld, genom att vuxna begränsar eller möjliggör för barns utövande av makt (James, 1990, s. 280). Därmed var det viktigt för forskare att identifiera och kritiskt studera hur kulturella och sociala maktstrukturer påverkar barns ställning i samhället (James, 1990, s. 282). Under 90-talet ökade forskningen kring barns existens som subjekt; som egna och självständiga aktörer inom samhället (Holloway, 2014). Inom denna förgrening av forskningsområdet knöts studier an till forskning om barndom som fördes inom antropologi och sociologi.

Idag utgör forskning på barns upplevelse och påverkansmöjlighet ett stort forskningsområde (Aitken, 2017, s. 19). Aitken menar att dagens barngeografi fokuserar på barnets rum; hur barn skapar och påverkar platser och rum runt omkring sig, och hur vuxna antingen begränsar eller möjliggör deras möjlighet till att göra detta (Aitken, 2017, s. 17). Något som författaren Holloway (2014) menar har förblivit konstant genom utvecklingen av barngeografi är insikten av ett behov av att lyssna till barn. Däremot har praxisen för att lyssna till barn utvecklats; såväl för på vilket sätt barn ska lyssnas till, och vad barns

inkludering ska leda till i praxis (Holloway, 2014, s. 382). Holloway redogör för just den utveckling som skett inom barngeografi, där forskningen allt mer riktat sitt fokus mot barns aktörskap och som aktiva deltagare i offentliga rum (ibid, s. 381). Exempel på forskning inom detta område inkluderar studier av hur barn exkluderas från offentliga rum, då yngre barn skyddas av sina föräldrar från att fritt röra sig på sådana ytor, medan äldre barn å andra sidan antas skapa oljud, och därmed inte får röra sig där (ibid, s. 380).

Inom barngeografin finns en tydlig brist på forskning på samhällsplanering. Ett viktigt tillägg till kopplingen mellan barngeografi och samhällsplanering kan vara Mansfields litterära studie *Critical Agents of Change*, vilken studerat de faktorer som samtida forskning funnit begränsar barns delaktighet inom planering. De faktorer som enligt den sammanfattande studien identifieras som de mest vitala barriärerna är både av strukturell karaktär, som mer situationsbaserade barriärer. Mansfield identifierar att i många fall beror barriären till barns delaktighet på en planlägnings brist på tid eller resurser, men också på individuella vuxna som tar beslut på barns bekostnad (Mansfield, 2021, s. 174). I många fall beror barns delaktighet inom svensk planering på enskilda personers bedömning av den rådande lagstiftningen; alltså finns det en ytterligare personlig dimension av barns delaktighet inom planering, än den dimension som juridik och lagstiftning kan påverka (Mansfield, 2021, s.174). Liknande argument till Mansfields barriärer finns representerade på andra håll inom barngeografin, där artiklar belyser vilka barriärer och möjliggöranden som finns för barns delaktighet, vilka kan vara såväl situationsbaserade som strukturella. Exempel på strukturella barriärer ges av Cele och van der Burgt (2013), där planerares osäkerhet kring barnkonventionen tolkas som en hindrande faktor mot djupare arbete med barn. Å andra sidan finns möjliggörande faktorer, såsom vidareutbildning för planerare, vilka möjliggör för barns delaktighet genom att planerare känner sig mer säkra på hur de ska arbeta med barn.

3.2 Den kommunikativa planeringsteorin

Genom åren har flera teoretiska koncept kopplats till barngeografi, då området i sig är av en interdisciplinär natur. För den här uppsatsen är det viktigt att undersöka den mån som barngeografi kopplar an till begreppet delaktighet och teoribildningen kommunikativ planering. Just kopplingen mellan kommunikativ planering, som kan ses som en viktig teoribildning i diskussionen om hur delaktighet leder till mer demokratisk planering, och barns geografi, är någonting som kan ses som ovanlig i dagens forskning. Därmed är det ett

viktigt bidrag till forskningen att undersöka barnens roll i planeringsprocesser utifrån den kommunikativa planeringsteorin.

Kommunikativ planering är en mångdimensionerad planeringsteori, som under flera år har varit en viktig motpol till den rationella planeringsteorin inom forskning. Den kommunikativa planeringen bygger på Habermas kritik mot “planeringens epistemologiska fundament”: instrumentell rationalitet, vilken bygger på arbetet för att uppnå satta mål (McGuirk, 2001, s. 196, egen översättning). Den rationalitet som Habermas å sin sida förespråkar är den kommunikativa planeringen, vilken bygger på en reflexiv rationalitet, skapad av diskussion och överläggning mellan aktörer (McGuirk, 2001, s. 196). Det som den kommunikativa planeringen kritiserar med den rationella planeringsteorin är att planeringsprocesser saknar demokratisk förankring och insikt, när ett fåtal aktörer bestämmer över beslut som kan påverka allmänheten (Westin, 2022, s. 133). Viktiga koncept inom kommunikativ planering är begrepp såsom intressenter, makt och deltagande. Med begreppet delaktighet syftar den kommunikativa planeringen på att aktörer är närvarande i en planeringsprocess, och får möjlighet att uttrycka sina åsikter. I likhet med den delaktighetstrappa som senare kommer presenteras krävs det att en deltagare ska ha fått tillgång till relevant och nödvändig information, som också är lättillgänglig att förstå, innan hen ska delta i en samrådsprocess (Kivits och Sawang, 2021, s. 20) .

Även om det finns vissa som kritiserar kommunikativ planering för att inte ha uppnått tillräcklig förändring i verklig planering, ses själva mötet mellan aktörer inom den kommunikativa planeringen som viktig (Kivits och Sawang, 2021, s. 20). Att ge speciellt utrymme för vissa grupper kan vara såväl utvecklande för gruppen i sig, som för planeringsaktörer i att lära sig se fler och nya perspektiv. Kivits och Sawang menar att själva mötet mellan mäktiga och maktlösa aktörer kan vara viktigt på längre sikt, då det nya perspektivet kan utmana och därmed omedvetet påverka de mäktigare aktörernas beslut (Kivits och Sawang, 2021, s. 25). Att diskutera barns delaktighet utifrån ett perspektiv av kommunikativ planeringsteori kan vara en fördelaktig vinkel, då den kommunikativa planeringen förespråkar inkluderingen av mindre framträdande målgrupper inom planeringen. På planeringens lägre nivåer, såsom regional eller kommunal planering, kan den kommunikativa vändningen inom planering tydligt ses som konkretiserad genom offentliga samråd och ökade processer för att involvera lokalbor i planering (Kivits och Sawang, 2021, s. 21-22). Då den kommunikativa planeringsteorin främst fokuserar på processen att

involvera intressenter i planeringsprocessen, istället för det slutliga resultatet, kan det vara ett bra analytiskt ramverk för att studera uppsatsens två fallstudier.

Samtidigt finns det vissa aspekter av att fokusera på barn som målgrupp, som kan ses utmana den kommunikativa planeringsteorins normativa idéer. Detta kan kopplas till liknande kritik mot den kommunikativa planerings idealbild av planering som byggd på kommunikation, när det finns många grupper i samhället som har svårt med just att kommunicera, eller att kommunicera på det vis som samråd och medborgardialog kräver (Salomon och Cho, 2022, s. 122). Salomon och Chos artikel riktar kritik mot hur personer med autism kan uppleva den kommunikativa planeringen som krävande och komplex att göra sig hörd i, då deltagande kräver ett normföljande beteende för att kunna göra sig hörd. I likhet med den kritiken, kan barn (beroende på barnets ålder) ses som beroende av föräldrar eller pedagoger för att kunna delta eller tilldelas kunskap om planering. Detta kan ses som ett normavvikande krav som planerare inte nödvändigtvis tar hänsyn till. Att barns perspektiv är underrepresenterat i kommunikativ planering visar på att tydligare studier behövs inom det akademiska området.

3.3 Harts delaktighetstrappa

Harts delaktighetstrappa är en modell för barns delaktighet, som har anpassats efter en liknande modell av Arnstein (Hart, 1992, s. 8). För att anpassa modellen till barnperspektivet har Hart både lagt till ett par steg, och vidareutvecklat några av de redan existerande. Åsikten bakom modellen var för att utveckla en tydlig grund för aktörer att reflektera utifrån, då det vid stegens uppfinnande inte fanns mycket vägledning för aktörer att utgå ifrån i sitt arbete med barns engagemang och deltagande (Hart, 2008, s. 19).

Delaktighetstrappan består av åtta steg:

1. Barnet manipulerat
2. Barnet en dekoration
3. Barnet en symbol
4. Barnet anvisad men informerad
5. Barnet konsulterat och informerat
6. Beslutsfattande initierat av vuxna, delat med barn
7. Initierat och styrt av barn
8. Beslutsfattande initierat av barn, delat med vuxna

De lägsta tre stegen beskriver situationer där barn inte inkluderas i ett projekts beslutsfattande. Barnen kan användas i manipulerande eller dekorativa syften, för att förbättra ett projekts framtoning, men barnen själva har inte informerats om projektet eller varför de deltar (Hart, 1992, s. 9). Hart ger exempel på sådana situationer, där barn exempelvis får sitta med på paneler för att representera barn, utan att vara informerade om varken projektet, eller andra barns uppfattningar om projektet (Hart, 1992, s. 10). I enlighet med Barnombudsmannens definition av barns åsikter, har denna uppsats kopplat ihop begreppen barns perspektiv och barnperspektiv med Harts Delaktighetstrappa, för att tolka och förenkla delaktighetstrappan. Således visar de nedre stegen av Harts delaktighetstrappa på instanser där barns perspektiv inte ges utrymme, alltså är det i dessa steg barnperspektivet som antas, medan barnens perspektiv antas på de högre stegen.

Högre upp på delaktighetstrappan finner vi steg för olika nivåer av deltagande. För att barn ska anses ha deltagit i ett projekt, måste såväl syftet med projektet framgå som anledningen till varför barn ska delta. Barnens roll måste dessutom vara mer funktionell än dekorativ, och deltagandet måste vara frivilligt (Hart, 1992, s. 11). För att ett projekt ska anses vara mer deltagande måste barn få återkoppling på sina bidrag, istället för att deras åsikter analyseras separat av planerare (Hart, 1992, s. 12). Det är just återkopplingen till ett projekts deltagare som visar på sann delaktighet, menar Hart (1992, s. 12). Alltså måste det vara barns perspektiv och åsikter som planerare tar i åtanke, och som sedan återvänder till barnen för vidare granskning. Det kan inte vara vuxna som samlar ihop barns perspektiv, för att sedan utveckla det till ett eget barnperspektiv. Högst upp på trappan återfinns projekt där barnen själva initierat och styrt ett projekt. Sådana projekt menar Hart är väldigt ovanliga, då det kräver pedagoger eller andra vuxna som förstår hur de kan stötta och hjälpa, utan att samtidigt lägga sig i och påverka barnens arbete (Hart, 1992, s. 14).

I efterhand har Hart själv kritiserat delaktighetstrappans eftermäle, då den i alltför stor grad har använts som en "checklista" för aktörer att följa. Syftet med stegen, menar Hart, var egentligen att skapa en plattform från vilken planerare själva kunde reflektera från, inte följa blint (Hart, 2008, s. 25). Andra aspekter av stegen som Hart menar har feltolkats genom åren är uppfattningen att de högre stegen är viktigare att uppnå, medan syftet snarare var att visa på olika nivåer av delaktighet. Alla projekt måste inte sikta mot att vara initierade av barn, precis som barn inte måste känna sig manade att anta rollen av ledare hela tiden (Hart, 2008,

s. 24). En annan brist med trappan är att de olika stegen kan ge en missledande bild med att det översta, och i så fall bästa, steget borde vara ett steg där barn bestämmer själva. Denna tolkning menar Hart är fel, då den bästa sortens deltagande är när alla aktörer kan delta på ett jämlikt vis, utan att någon grupp har ett övertag (Hart, 1992, s. 25).

De brister som Hart själv har identifierat menar han visar på ett behov av nya modeller för barns delaktighet. Där delaktighetstrappan kan vara viktig i början av projekt, för att skapa dialog och vägleda reflektioner, behövs modeller för senare skeden i planläggning. Något som behöver förbättras enligt Hart är metoder för att utvärdera hur vuxna aktörer arbetar tillsammans med barn, och hur barns deltagande kan leda till verklig förändring (Hart, 2008, s. 29). Med de identifierade bristerna i åtanke, används Harts delaktighetstrappa i denna uppsats snarare som en vägledande än förklarande modell. Syftet är inte att identifiera vilken del av trappan som Kristianstad och Trelleborgs kommun arbetar på, istället används trappan endast för att ge exempel på vilka komponenter som är viktiga när det gäller att uppskatta barns deltagande i projekt.

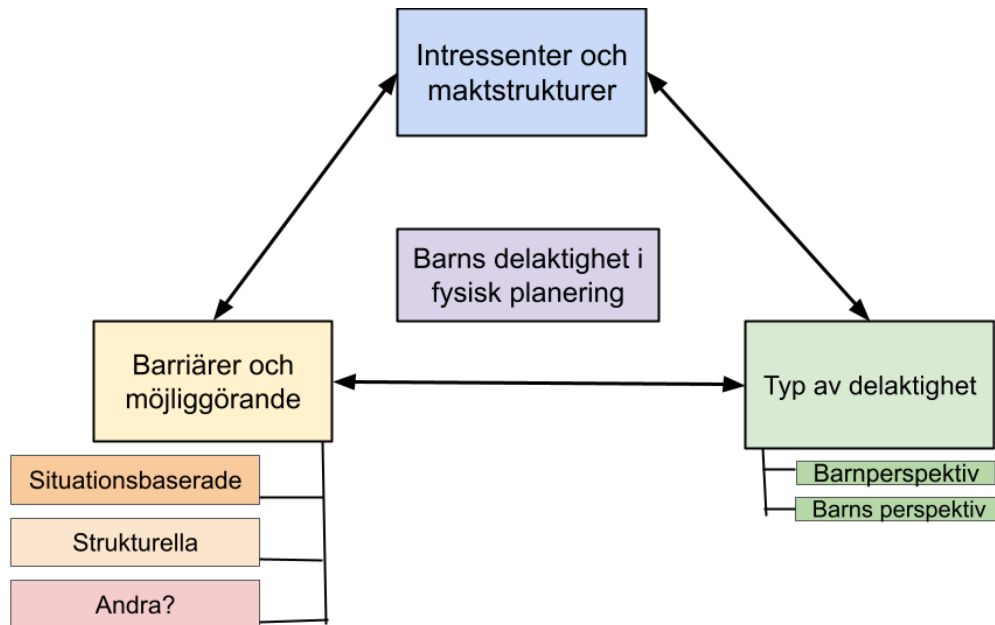
3.4 Det analytiska ramverket

Hittills har det i kapitlet presenterats ett forskningsområde, en teoribildning, samt en metodologisk modell. Forskningsområdet barngeografi fokuserar på nyttan och behovet av att studera barns uppfattning av platser, och fungerar som ett viktigt komplement till den kommunikativa planeringen. Den kommunikativa planeringen, vilken i denna uppsats fungerar som teoretisk ramverk, används för att belysa hur intressenter inom planering och underliggande maktstrukturer påverkar barns delaktighet inom fysisk planering. Genom att kombinera de nämnda komponenterna av teorin, kommer nu ett analytiskt ramverk att skapas, för att vägleda arbetet mot att besvara uppsatsens frågeställningar.

Det analytiska ramverket har utformats genom att kategorisera de tre teoretiska komponenterna; kommunikativ planering, barngeografi och Harts delaktighetstrappa, som tre dimensioner av barns delaktighet (Se Figur 1).

Den första dimensionen kallas barriärer och möjliggöranden, och kopplar an till de strukturella och situationsbaserade barriärerna som nämndes i avsnitt 3.1. Därtill finns det i

det analytiska ramverket även plats för en tredje sorts barriär eller möjliggörande, i händelse av att fallstudien identifierar en tredje kategori.

Figur 1. Egen figur baserad på barngeografins barriärer och möjliggöranden, Harts delaktighetstrappa, och kommunikativ planeringsteori.

Den andra dimensionen kallas typ av delaktighet, vilken kopplar an till Harts delaktighetstrappa som en modell från vilken barnens delaktighet kan utvärderas. Med hjälp av delaktighetstrappans åtta steg kan flera frågor kring barns delaktighet resoneras kring, såsom vilken funktion som barns delaktighet har i ett projekt, eller vad det bakomliggande syftet är för deras delaktighet. I denna uppsats kommer delaktighetstrappan kopplas an till begreppen barns perspektiv och barnperspektiv, där de två begreppen är representativa för de nedre och högre stegen av delaktighetstrappan. Barns perspektiv syftar då på de högre stegen, medan barnperspektiv syftar på de lägre. Med barnperspektiv menas här att beslut kring barn nämns, där det varit tydligt att barn inte har varit delaktiga. Kategorin “barns perspektiv” visar istället på instanser där barn har varit delaktiga, genom att uttrycka sina åsikter, och fått dessa åsikter lyssnade till. I enlighet med Harts delaktighetstrappa krävs det av kategorin barns perspektiv att faktorerna för sann delaktighet måste uppfyllas. Alltså måste barn vara informerade om ett projekt och syftet med att de deltar. Dessutom måste deltagandet vara frivilligt, och barnen ska få återkoppling på sina bidrag. Med dimensionen för typ av delaktighet utvärderas kommunernas arbete och syfte med att inkludera barn i planering.

Slutligen så belyser ramverkets tredje dimensionen, intressenter och maktstrukturer, den kommunikativa planeringens brist på anpassning för personer med större svårighet med att kommunicera, vilket särdeles yngre barn kan ha. Samrådsprocesser är alltså formade av och i enlighet med nuvarande maktstrukturer och intressen, och kan således påverka barns möjlighet till delaktighet. I det analytiska ramverket är det därför viktigt att identifiera hur maktstrukturer och intressenter påverkar barnens delaktighet i de specifika studieobjekten. Med andra intressenter syftas det snarare på vilka andra intressen som konkurrerar med barnets, än på vilka andra aktörer som är inblandade i planeringsprocessen.

Samtidigt som de tre ovannämnda faktorerna alla är viktiga dimensioner av barns delaktighet, finns det också ett ömsesidigt förhållande mellan de tre. Genom att maktstrukturer förändras, eller genom vissa intressenters handlingar, kan nya barriärer eller öppningar för barns delaktighet skapas. På samma sätt kan strukturella förändringar påverka maktstrukturer i planeringsprocesser. Även typen av delaktighet kan påverka maktstrukturer, exempelvis där barn som symboler kan påverka intressenters uppfattning av ett projekt. Å andra sidan kan maktstrukturer ses som den styrande handen för vad för slags funktion barn spelar i sin delaktighet.

4. Metod

För att kunna besvara rapportens tre frågeställningar, har data samlats in från de två kommuner som för rapporten använts som fallstudier. De två metoder som har använts är fyra semistrukturerade intervjuer med identifierade nyckelpersoner för de två detaljplanerna, och en analys av relevanta tillhörande dokument. Uppsatsens syfte är att utforska och identifiera vissa av de metoder och begränsningar som kommuner kan möta i sitt arbete med barnperspektivet. Studien är kvalitativ och ämnar inte besvara frågeställningarna med generella modeller eller enligt kvantitativ data, då detta inte hade varit lämpligt eller möjligt med enbart två kortare fallstudier. Inledningsvis presenteras genomförandet och styrkorna med de två metoderna. Därefter diskuteras den blandade metodens styrkor och svagheter i en metoddiskussion.

4.1 Intervjuer

I syfte att besvara studiens frågeställningar, har fyra intervjuer genomförts med planerare som jobbar i de två kommuner som undersökts. De som intervjuats har alla identifierats som nyckelpersoner i de två planprocesserna, med yrkesroller som planarkitekt eller exploateringsingenjör. Antalet intervjuade är i sig en styrka, då färre intervjuer har gjort att resultatet är mer överskådligt. Då det som ska undersökas är kommunala processer och arbetssätt, kommer enbart kommunalt arbetande individer intervjuas, trots att såväl Kristianstad och Trelleborgs detaljplaner har privata aktörer inblandade. Samtliga respondenter har delgivits information om hur deras personliga uppgifter används i studien, genom att en samtyckesblankett har skickats ut till dem för att signeras. Dessutom informerades respondenterna om studien och deras medverkande i början av varje intervju, i enlighet med etiska föreskrifter om deltagande (Denscombe, 2010, s. 7).

De genomförda intervjuerna var semistrukturerade intervjuer, där de intervjuade har fått ett antal frågor på fyra olika teman. Det första temat handlar om respondenternas personliga erfarenhet av barnperspektivet, och hur de själva upplever arbetet med barns delaktighet inom sin respektive kommun. De två andra temana kopplar an till uppsatsens analytiska ramverk om delaktighet utifrån ett sammanhang av de två utvalda detaljplanerna. Det andra temat frågar om barnperspektivet i de specifika detaljplanerna medan det sista temat frågar om hur barnperspektivet behandlas i stort på respondenternas respektive kommuner. Intervjuguiden finns bifogad i appendixen.

Styrkan med semistrukturerade intervjuer är att frågornas ordning och struktur kan ändras under intervjun. Alltså kan de frågor som under intervjuns gång väcker mer intresse hos respondenterna, eller på andra sätt visar sig vara mer viktiga, få större utrymme genom intervjun (Denscombe, 2010, s. 172). Samtidigt är det viktigt att strukturen uppehålls till den grad att fokuset kvarstår på de från innan utstakade temana för intervjun.

För att låta de intervjuade bättre förbereda sina svar, har frågorna skickats ut i förväg. Att låta respondenterna se frågorna innan kan till viss del påverka autenticiteten i de svar som samlas in, då respondenten har tid att förbereda sina svar och därmed förändra eller förbättra dem. Samtidigt är det fördelaktigt med att respondenten kan förbereda sig på frågorna, då det låter dem fundera och utveckla sina svar själva. Om det är någonting som respondenten känner sig

osäker på, eller inte är särskilt insatt i själv, har respondenterna även haft möjlighet att ta kontakt med andra på sin enhet, som är mer insatta i frågan.

Fördelen med att samla in data genom intervjuer är att den data som produceras är djupare och mer detaljerad, än den data som kan framställas genom att analysera styrdokument. Då de planerare som intervjuats är personligt insatta i de utvalda planeringsprocesserna blir den producerade datan mer personligt präglad, vilket kan vara bra då det besvarar studiens syfte på ett mer nyanserat vis (ibid, s. 171). Då en av studiens frågeställningar handlar om att identifiera svårigheter och begränsningar kan intervjuer ses som än mer fördelaktiga, då sådana tankegångar nödvändigtvis inte kommuniceras i kommunala styrdokument (ibid, s. 174). Den skillnad på ärlighet som kan upplevas mellan myndigheters kommunikation utåt och de personliga upplevelser som finns hos personalen kan i sig själv vara viktig att utforska och jämföra.

Efter att intervjuerna genomförts har samtliga intervjuer lyssnats flera gånger för att på ett första stadium skapa ett intryck av vad innehållet har för innebörd. Inledningsvis genomförs en innehållsanalys av intervjuerna, där väsentliga delar identifieras och transkriberas (ibid, s. 281). Även omgivande delar av de relevanta meningarna transkriberas också, då de ger innehållet ett nödvändigt sammanhang. Lösryckta meningar utan sammanhang kan annars riskeras att misstolkas (ibid, s. 279, 281). Den metod som följts för att koda innehållet av intervjuerna kan liknas till grundad teori, där syftet är att empiriskt koppla och utvärdera det teoretiska ramverk som har presenterats (ibid, s. 107). En analys utifrån grundad teori kan vara av såväl induktiv som deduktiv art. I fallet av denna uppsats har kodningen varit deduktiv, då meningsbärande enheter har valts ut från intervjumaterialet baserat på ett förbestämt analytiskt ramverk och kodsysteem (Denscombe, 2010, s. 285).

Det analytiska ramverket fungerar som en lins, genom vilken de två fallstudierna analyseras. I behandlingen av den data som samlats genom uppsatsens två metoder används det analytiska ramverket för att vägleda analysen, genom att fungera som tre separata kategorier. När samtliga tre dimensioner har identifierats genom databehandlingen, kommer förhållanden mellan dimensionerna att analyseras, för att identifiera vilka konsekvenser som dimensionerna utgör för barnets delaktighet i fallstudierna. Slutligen kommer det analytiska ramverket att användas för att identifiera vilka åtgärder som kan tillämpas för att förbättra arbetet med barns delaktighet i planering. De koder som har använts kopplar an till det

analytiska ramverket som nämnts ovan. De tre kategorierna har i sin tur sorterats in i olika koder, vilka presenteras i nedanstående tabell:

Tabell 1. Kodschema

Kategori	Barriärer och möjlighet	Intressenter och maktstrukturer	Typ av deltagande
Kod	Lagar och regelverk	Intressekonflikter?	Funktion
	Vägledning och utbildning	Barns intressen	Information
	Planerares erfarenhet	Anpassning av planeringsprocesser	Återkoppling
	Andra faktorer?		Syfte

4.2 Dokumentanalys

Utöver de genomförda intervjuerna har även en kvalitativ dokumentanalys genomförts på nyckeldokument från Kristianstad och Trelleborgs planprocesser. De dokument som har valts ut är alla relevanta för de två detaljplaner som har valts ut att studeras, då de utgör en redogörelse för kommunernas två planprocesser. Från Trelleborgs kommun analyseras två dokument; detaljplanens beskrivning, och den tillhörande BKA:n. Eftersom Kristianstad inte genomförde en BKA på den utvalda detaljplanen kan endast en analys genomföras på den existerande planbeskrivningen, där barnperspektivet nämns. Däremot granskas den genomförda utvärderingen av natur- och rekreationsvärden i Kristianstads planområde, då det visar på en undersökning av barns upplevelse av platsen.

Att analysera dokument är en effektiv metod för att samla in data, då det inte är en tidsbegränsad eller platsbegränsad metodinsamling (Denscombe, 2010, s. 232). En annan styrka med att analysera just myndigheters dokument kan dessutom ses vara att myndigheters dokument siktar på att vara objektiva och trovärdiga (Denscombe, 2010, s. 223). Dessutom kan mycket information samlas ihop från just kommunala planeringsunderlag, då dokumentets syfte är att fungera som samordnande och sammanfattande dokument över en planeringsprocess. Samtidigt beror utbudet av data på såväl den mängd skriftlig material som finns, och vilket av det befintliga material som forskaren får tillgång till (Denscombe, 2010,

s. 233). Att samla in de relevanta dokumenten för uppsatsen gjordes genom de två kommunernas hemsidor, för att vara säker på att dokumenten verkligen tillhör de två organisationerna. Efter att dokumenten samlades in, analyserades de för att identifiera hur och på vilket sätt barns delaktighet nämns i detaljplanerna. I enlighet med det analytiska ramverket kodades dokumenten efter samma koder och kategorier som intervjuerna (Tabell 1).

4.3 Metoddiskussion

För uppsatsens skull kan det ses som fördelaktigt att det har använts två olika metoder för att samla in data. Då intervjuer, som tidigare nämnts, kan ge djupare och mer personlig information än offentliga dokument, kan de vara viktiga komplement till den data som samlas in via dokumenten. Å sin sida komplementerar dokumenten intervjuerna genom att presentera en mer objektiv och ordnad bild av vad som skett i detaljplanen (Denscombe, 2010, s. 141). Att detaljplanens syfte är att ge en samordnande och objektiv återberättelse av planprocessen är också av vikt, då det ger en tydligare bild av vad de två kommunerna vill kommunicera utåt (ibid, s. 150). I jämförelse fångar intervjuerna personlig erfarenhet och insikt, vilket är en styrka då det förklarar kommunernas arbete bortom den offentliga kommunikationen (ibid, s. 193). I syfte att producera material med större trovärdighet är det dock fördelaktigt med två metoder, då liknande resultat visar på större trovärdighet av det insamlade materialet (ibid, s. 140). Den styrka som dokumentanalysen innebär som metod med att vara objektiv, komplementerar alltså intervjuens subjektivitet. Samtidigt komplementerar intervjun dokumentanalysen genom att ge en tydligare helhetsbild av kontexten kring detaljplanens utförande (ibid, s. 141). Utöver att komplettera varandra i den sorts data de samlar in, har de två metoderna även varit vägledande i att hitta ytterligare data inom de andra metoderna. Exempelvis har efterfrågningar gjorts under intervjuer efter mer material som respondenterna kan anse vara viktiga. På samma vis har dokumenten varit vägledande i syfte att identifiera lämpliga respondenter för intervjuer, likväl som vägledande i utformning och innehållet av intervjufrågor.

5. Presentation av fallstudierna

I syfte att grunda det analytiska ramverket har två fallstudier i form av kommunala planeringsprocesser valts ut. De två planeringsprocesserna har skapats av Trelleborgs kommun och Kristianstad kommun. Båda processer har valts ut då det finns ett uttalat fokus på barnperspektiv i planerna, utan att planerna i sig handlar om att bygga för just barn.

Valet av kommuner har flera bakomliggande orsaker. Inledningsvis valdes två kommuner med olika många invånare, där Kristianstad (87000) har en större befolkning än Trelleborg (47000). Att välja två kommuner med olika invånarantal är positivt, då det ger en mer varierad bild av hur kommuner arbetar med barnperspektiv, då större och mindre kommuner har olika kapacitet för att arbeta med vissa frågor. Till skillnad från ännu större kommuner, såsom Stockholm Stad och Göteborgs stad, har Trelleborg och Kristianstad mindre erfarenhet av BKAs i fysisk planering. Även detta är positivt, då dessa medelstora kommuner kan anses vara mer representativa fallstudier för svenska kommuners arbete med barnperspektiv.

En viktig skillnad mellan de två detaljplanerna är att Kristianstads planprocess (Horna 3:12) beslutades år 2017. Alltså genomfördes beslutet om planförslaget innan barnkonventionen inkorporerades som lag. Effekten av denna tidsaspekt är att Horna 3:12 inte påverkas av barnkonventionen på samma vis som Trelleborgs process (Dalköpinge 2:1). Samtidigt är detta inte negativt för planprocessen som fallstudie, då det finns tydliga tecken på att planprocessen skulle genomförts på samma vis om den genomförts efter barnkonventionen blivit lag. Alltså innebär inte tidsaspekten någonting negativt för fallstudien.

Nedanför kommer de två kommunerna kort presenteras tillsammans med den detaljplan som valts ut från kommunens arbete. Därefter kommer det i resultatdelen att redogöras för de intervjuer och dokument som har genomförts och analyserats i de respektive fallstudierna.

5.1 Trelleborgs kommun

Trelleborg är en kommun med ungefär 47 000 invånare, och är den sydligast belägna kommunen i Sverige (Trelleborgs kommun, 2018, s. 12). I jämförelse med andra kommuner i Skåne, har Trelleborgs kommun en lägre andel invånare i åldersgruppen 0-20, alltså färre

barn och unga, i jämförelse med resterande andel av sin befolkning (Trelleborgs kommun, 2018, s. 12). Trelleborg har en nuvarande Översiktsplan som gäller fram till 2028; där det anges att extra stort fokus har getts till barn i utformningen av planen, där barn och unga har bjudits in till workshops där de har fått tycka till om kommunens framtida utveckling. Enligt översiktsplanen ska barnrättsperspektivet beaktas genom såväl ökat fokus på barns deltagande, men även genom att öka tillgången till service och ytor som är viktiga för barn (Trelleborgs kommun, 2018, s. 181).

Den detaljplan som valdes från Trelleborg kallas för *Dalköpinge 2:1*, och berör etableringen av en ny kriminalvårdsanläggning och ett växthus på ett större jordbruksområde i utkanten av Trelleborg. Detaljplanen kom att bli väldigt uppmärksam, då många i allmänheten var negativt inställda gentemot etableringen av en kriminalvårdsanläggning i anslutning till Trelleborg (Trelleborgs Kommun, 2023). Inledningsvis täckte detaljplanen anläggningen av två separata projekt, en kriminalvårdsanläggning, samt en större industriell odlingsanläggning. Då förslaget för att anlägga en kriminalvårdsanläggning möttes av högljudd kritik från Trelleborgs invånare, försenades detaljplanen. Kriminalvårdsanläggningen utvecklades sedermera till en individuell detaljplan, vilken har överklagats (Trelleborgs Kommun, 2023).

Planförslaget för Trelleborgs kriminalvårdsanläggning, vars planbeskrivning inledningsvis inte nämnde barnperspektiv i någon högre utsträckning, fick kritik för att inte ta närheten till skola och förskola i beaktning. Därför beslutade Trelleborgs kommun att genomföra en BKA, för att identifiera vilka risker som fanns för barn och unga av att etablera en kriminalvårdsanläggning. För kommunen kom det bli en av de första BKAs som genomförts på planeringsenheten, och den genomfördes av det privata konsultföretaget AFRY (2021). Att allmänheten ansåg barnens bästa vara en viktig faktor för kriminalvårdsanläggningens etablering är intressant, då det väcker frågor om hur vuxna antar barns åsikter i syfte att hävda sina egna åsikter. Denna aspekt av Trelleborgs BKA kommer att diskuteras vidare i analysen.

5.2 Kristianstad kommun

Kristianstad kommun är, som redan nämnt, en större kommun än Trelleborg, med en befolkning på 87 000. Den nuvarande översiktsplanen för Kristianstad kommun antogs 2013.

Sedan 2016 har arbetet pågått med en ny översiktsplan, som antogs för samråd under 2019-2020. Därtill finns även en översiktsplan för Kristianstad stad, vilken i likhet med Trelleborgs översiktsplan understryker fokuset på barn och ungas uppväxtvillkor genom att förse barn med tillräckliga lekytor. Liksom Trelleborg poängterar Kristianstads kommuns översiktsplan vikten av att inkludera barn i planprocessen (Kristianstad Kommun, 2013, s. 17). I handlingarna till stadens översiktsplan finns en redogörelse för en dialog med elever på en av stadens grundskolor (Kristianstad Kommun, 2018).

Detaljplanen som valdes ut från Kristianstads kommun berör etableringen av ett verksamhetsområde med flexibelt ändamål, bland annat etableringen av en förskola i utkanten av området, till följd av "dess strategiska läge omgivet av bostäder och natur" (Kristianstad Kommun, 2022, s. 2). Då det föreslagna industriområdet lokaliseras till ett nuvarande skogsområde i närheten av flera förskolor, har det i detaljplanen funnits ett större fokus på barnperspektivet än i många andra detaljplaner, där barnperspektivet endast nämns ytligt. Trots det ökade fokuset på barnperspektivet genomfördes ingen BKA, vilket kan kopplas till tidsperioden för planläggningen. Detaljplan Horna:12 gavs alltså i uppdrag 2018, två år innan barnkonventionen antogs som svensk lag, och följer därmed det regelverk som gällde vid denna tidpunkt.

Till detaljplanen finns det inget tillhörande dokument gällande barnperspektivet, i form av BKA eller liknande. Däremot är den utförda utredningen gällande planområdets natur-och rekreationsvärden ett viktigt tillhörande dokument, där bland annat områdets två närliggande förskolor har tillfrågats om deras bruk av skogsområdet. I dokumenten beskrivs hur sammanlagt en förskolechef och två pedagoger har kontaktats, i syfte att kartlägga hur de två verksamheterna använder skogsområdet (Fritz och Elf, 2019, s. 34). En viktig aspekt av denna detaljplan är just hur användningen av det berörda skogsområdet har kartlagts och värderats i jämförelse med de andra konkurrerande intressen som figurerar i planläggningen.

6. Resultat och analys

Nedanför presenteras resultatet från intervjuer och dokumentanalys. I syfte att tydligt sammankoppla resultatet till uppsatsens analytiska ramverk, och följaktligen uppsatsens frågeställningar, presenteras resultatet utifrån den kod som de tilldelades kodningen. De tre

koderna är sedan knutna till en av uppsatsens frågeställningar vardera, och resultatet kommer alltså att diskuteras utifrån sin tillhörande frågeställning. Den första frågeställningen knyter alltså an till avsnitt 6.1, den andra till 6.2 och så vidare.

Deltagarna från intervjuerna kommer härnäst att benämnas som respondenter. Respondenterna 1 och 2 arbetar i Trelleborgs kommun, och respondenterna 3 och 4 arbetar vid Kristianstads kommun.

6.1 Barriärer och möjliggöranden

Den första dimensionen av det analytiska ramverket berör de barriärer och möjliggöranden som finns för barns delaktighet i dagens samhällsplanering, alltså vilka utmaningar som finns för dagens planerare. Utifrån de genomförda intervjuerna och dokumentanalysen besvaras frågeställningen vilka utmaningar som finns för barns deltagande idag.

6.1.1 Resultat Trelleborg

På det stora hela menar Respondent 1 att det saknas tillräckliga strukturer för Trelleborg att kunna arbeta med barnperspektivet på ett tillfredsställande vis. Enligt Respondent 1 finns det i Trelleborg ett stort intresse för att arbeta med barnrättsperspektivet, men det finns flera svårigheter för hur tjänstemän ska arbeta rent praktiskt med begreppen barns perspektiv och barnperspektiv. I nuläget kan den sociala hållbarhetsplanen som finns upplevas som vag och otydlig i vad som faktiskt måste göras. Därtill kan det vara svårt att avväga hur mycket som barnrättsperspektivet ska utvärderas.

När det gällde inkorporeringen av barnkonventionen som lag uppfattade Respondent 1 att förändringen hade lett till ett större intresse för barnperspektivet på kommunen, då frågan plötsligt uppmärksammades. Det ökade intresset för barnperspektiv menade Respondent 1 vara positivt, men samtidigt upplevde hen att det inte finns ett lika stort intresse för att vidareutbilda sig till barnrättsstrateger bland kommunens tjänstemän, där ingen på enheten för samhällsbyggnad hade genomgått utbildningen. En viktig begränsning för kommunens arbete med barnkonventionen var covid-pandemin, som bröt ut ungefär samtidigt som barnkonventionen inkorporerades som lag.

Trots Respondent 1:s uppfattning om att det finns brister med kommunens nuvarande arbete med barnrättsperspektivet, menade hen att det i framtiden kan komma att förbättras, då Trelleborg inom en snar framtid ska uppdatera sin sociala hållbarhetsstrategi. Där menade Respondent 1 att det fanns stor möjlighet att förtydliga och utöka barnens roll och deltagande i strategin, för att förenkla planerare och andra tjänstemäns arbete med barns perspektiv. Dessutom trodde hen att intresset för vidareutbildningen också kan komma att öka på längre sikt, då avgiften för utbildningen numera har tagits bort.

Det faktum att kommunen inte kunde utföra en BKA på egen hand menade Respondent 1 bero på såväl bristande kunskap, som att uppgiften var för stor och inte hade tillräckligt lång genomförandetid, för att kommunens egna tjänstemän skulle kunna utföra den. Även den osäkerhet som uppfattades av Respondent 1 kring kommunens kompetens gällande BKAs var ett gemensamt tema vid den andra intervjun. Respondent 2 hade ingen personlig erfarenhet av att genomföra BKA:s, och kände att hen och hens kollegors osäkerhet gjorde att de litade väldigt mycket på AFRYS rekommendationer och förslag. Alltså lämnade kommunen över en stor del av ansvaret till konsultföretaget. Samtidigt tycker Respondent 2 att det också var en styrka för BKA:n att den genomfördes av en tredje part, då resultatet annars lätt hade kunnat påverkats om Trelleborgs egna planerare hade varit delaktiga.

Att barnens påverkan av kriminalvårdsanläggningen var något som vuxna har överdrivit var ett återkommande tema med Trelleborgs barnkonsekvensanalys. Enligt Respondent 2 var det under samrådet ”jättemånga som lyfte just frågan om barnperspektivet och otrygghet och så. Kopplat till om någon rymmer eller transporterar sig till och från med kollektivtrafiken”. Alltså verkar beslutet att genomföra BKA:n snarare vara en reaktion på allmänhetens krav, än att det var ett identifierat behov från planerares håll.

6.1.2 Resultat Kristianstad

Enligt Kristianstads respondenter råder ingen brist på vägledning kring arbetet med barnkonventionen, inledningsvis berättar Respondent 3 om de vidareutbildningar som hen som planarkitekt genomgått i syfte att lära sig om barnkonventionen och dess tolkning. Dessutom finns det enligt hen också en stor mängd material från såväl SKR och Boverket om barnperspektivet, som hen vid olika tillfällen har använt som vägledning.

Mycket av det som sades i intervjun med Trelleborg upprepades i intervjun med Kristianstad. Enligt respondent 3 var en svårighet med att arbeta med barns perspektiv den avvägning som måste göras mellan barns intresse som enskild person, och det allmänna intresset. Hur ofta det sker sådana stora konflikter mellan intressen är Respondenten inte tydlig med, men ger planprocessen Horna 3:12 som exempel, där kommunens behov av mark för verksamheter stod i konflikt med barn och ungas bruk av ett skogsområde. Ett annat exempel på liknande intressekonflikter ger Respondent 4, med Kristianstads pågående utmaning med dagvattenhantering. En populär lösning på stora mängder skyfall är att använda fotbollsplaner som vattenreservoarer, någonting som strider mot barn och ungas behov för idrott och rörelse. För planerare blir det enligt Respondent 3 svårt i sådana situationer, när det inte finns tillräckligt med vägledning från PBL och andra lagar som visar vilket intresse som ska prioriteras.

6.1.3 Analys

Många av Boverkets identifierade utmaningar, såsom att barnkonventionen och dess handlingsplaner ofta är vagt formulerade, har upprepats av såväl barnrättsstrateg som planarkitekt. Därtill nämns även den avvägning mellan barns intressen och andra målgrupper som en svårighet, där barnkonventionen som lägre prioriterad än PBL inte kan understryka barns intressen på ett vägledande vis. I syfte att koppla dessa svårigheter till uppsatsens analytiska ramverk, kan dessa svårigheter ses som strukturella barriärer som hindrar barns delaktighet för planering. Att det kan tolkas som strukturella barriärer beror på att PBL som regelverk är en viktig del av den svenska planeringens struktur, då all planering måste ske i enlighet med lagen. Om PBL som planeringens fundament då kan anses inte stödja barnperspektivet tillräckligt, kan det argumenteras ligga i planeringens struktur att begränsa barns delaktighet.

Å andra sidan ger även intervjuerna tecken på hur planeringens struktur förändras, för att på längre sikt öppna för ett större deltagande för barn. Exempel på sådana möjliggöranden är avskaffandet av avgiften för SKRs vidareutbildning, där kostnaden inte längre är en begränsande faktor för tjänstemän som annars varit intresserade av att vidareutbilda sig.

Den osäkerhet som Respondent 1 och 2 nämner kring att genomföra en BKA är en viktig begränsande faktor för ökat deltagande bland barn, då planerare kanske ter sig osäkra mot att prova på nya arbetsmetoder, av rädsla för att "göra fel". Denna osäkerhet kan tolkas som

såväl en situationsbaserad som strukturell barriär, då ett beslut att inte inkludera barn såväl kan tas av en individuell person, men också vara genomgående i en kommun till följd av osäkerhet bland tjänstemännen.

En skillnad som kan härledas till kommunernas olika storlek är att Kristianstad kommun ter sig ha arbetat med checklistor baserade på Boverkets rekommendationer under en längre period än Trelleborgs kommun, medan Trelleborgs kommun sig har ökat fokuset på barns delaktighet först efter Barnkonventionens inkorporering (mer om checklistorna i 6.2). Frågan kan ställas huruvida Trelleborgs storlek som kommun kan ha varit en bidragande faktor till arbetet är i ett tidigare skede än Kristianstad. Dessa faktorer kan samtligen ses ur ett perspektiv av situationsbaserade och strukturella möjliggöranden och barriärer, där en kommuns storlek i sig kan ses som en strukturell faktor. Om det är svårare att genomföra förändringar med större arbetslag kan kommunens storlek vara tecken på en strukturell barriär för barns deltagande. Samtidigt kan ett större arbetslag möjliggöra för fler planerare, som på eget bevåg kan uppmärksamma barns deltagande. Här är det en strukturell faktor som kan ge uppskov till situationsbaserade möjliggöranden i form av flera oliktankande individer på samma plats.

En annan situationsbaserad barriär för barns deltagande är covidpandemin. Att en global pandemi sätter stopp för en kommuns arbete med en ny lag kan tolkas som en situationsbaserad barriär, då det inte händer särskilt ofta, och därmed inte är någonting som särskilt många verksamheter kan förväntas arbeta utifrån.

6.2 Typ av delaktighet

Den andra dimensionen av det analytiska ramverket berör uppsatsens första frågeställning, om hur de två kommunerna arbetar med barns perspektiv och barnperspektiv. Genom att undersöka kommunernas arbete utifrån det analytiska ramverket, visar det på hur kommunerna resonerar kring barns delaktighet, någonting som är viktigt för att sedan utvärdera hur de utmaningar som finns kring barns delaktighet kan åtgärdas.

6.2.1 Resultat Trelleborg

När det gäller på vilket sätt barn tilläts vara delaktiga i planprocessen för Dalköpinge 2:1, är det viktigt att påpeka att barns perspektiv från början inte var en tilltänkt del av

planbeskrivningen. I den ursprungliga detaljplanen är det därför mycket mindre fokus på barn och ungas upplevelse av platsen. Egentligen nämns bara barn och unga totalt tre gånger i planbeskrivningen, och av de tillhörande dokumenten framgår att det inte genomförts någon djupare analys i någon tillhörande utredning. Det som sägs i den ursprungliga planbeskrivningen är att planområdet, som i nuläget består av obebyggd jordbruksmark är:

idag ej tillgängliggjort eller anpassat för barn. Planförslagets inriktning mot kriminalvårdsanläggning och fortsatt industriell grönsaksodling medför att anpassningen för barn även i fortsättningen blir mycket liten (Trelleborgs kommun, 2020, s. 25).

I fallet med Dalköpinge kontaktades barn som bodde i de närliggande byarna till den föreslagna kriminalvårdsanläggningen, vilket Respondent 1 menar var viktigt då det är just de barnen som tydligast kan komma att påverkas av anläggningen. Då det hade funnits mycket kritik kring anläggningen, var BKA:n också viktig ur den synpunkt att kommunen behövde kartlägga bakgrunden till barns oro för kriminalvårdsanläggningen. Enligt Respondent 1 ville kommunen:

kolla av med barnen själva också. Så att det inte bara blev vuxnas perspektiv som styr en sådan debatt. För det har varit ganska många åsikter om den här kriminalvårdsanläggningen. Många som inte vill ha den där.

Efter att förslaget varit ute för samråd och BKA gjordes planbeskrivningen om. Den slutsats som planbeskrivningen då drar är att planförslaget inte kommer att påverka barn och unga i någon större utsträckning, och att de föreslagna förändringarna i BKA:n kan genomföras utan att förändra detaljplanen.

Utöver Dalköpinge 2:1 berörde även intervjun Trelleborgs arbete med barnperspektivet i den övriga samhällsplaneringen. Respondent 2 tycker själv att kommunen hade vissa brister, då det huvudsakliga verktyget för barnperspektiv är en checklista, som appliceras vid behov. Precis som Kristianstads checklista är Trelleborgs lista bland annat baserat på Boverkets rekommendationer kring att bygga barnvänliga städer. Respondent 2 menar att checklistan “är lite tunn. Den är mer [att man kryssar i] ja eller nej.”. Istället funderar Respondent 2 på hur

det skulle se ut med ett tydligare inställning mot att främja barnens roll i planering, men ser också svårigheter med en sådan inställning:

“Det är svårt att förstå vad mottagaren [barnen] roll blir, vad de kan påverka och vad det [delaktigheten] landar i”.

Många gånger tyckte Respondent 2 att det var svårt att veta i vilken utsträckning man kan inkludera barn i planeringen. Av rädsla för att lova för mycket om barns möjlighet till att verkligen påverka en detalj- eller översiktsplan, tyckte Respondent 2 att det är lättare att inkludera barn i specifika fall av planering, där det finns en tydligare gräns för vad barnens delaktighet faktiskt kan leda till. I likhet med Respondent 1, som resonerade över behovet att anpassa arbetet med barn efter barnens ålder och förmåga att ta till sig information kring planering, tyckte Respondent 2 att det kändes svårt att anpassa samrådet efter barns förmågor.

Slutligen menade Respondent 2 att hen uppfattade Trelleborgs kommuns arbete med barnperspektivet som tillfredsställande, men att de “hade kunnat bli lite bättre på att få barn att förstå att man kan påverka sin närmiljö på ett visst sätt”, och därtill att de borde få tydligare rutiner för att arbeta med barnperspektivet.

6.2.2 Resultat Kristianstad

Ett återkommande tema från de första två intervjuerna är att Kristianstads kommun också använder en checklista för att utvärdera barnperspektivet i sina detaljplaner. Precis som i Trelleborg rymmer checklistan punkter såsom att barn ska ha en viss mängd grönyta inom ett visst avstånd. Till skillnad från Trelleborgs kommun så är Kristianstads checklista inte ny sedan inkorporeringen av barnkonventionen som lag, och har alltså funnits sedan innan år 2020. Huruvida checklistan uppdaterats, eller kommer att uppdateras till följd av barnkonventionens inkorporering, verkar inte heller troligt, då checklistan inte är “direkt fokuserad på barn, utan det är väl snarare vad du då kan läsa ut.”

Att Kristianstad på andra vis skulle ha förändrat sitt arbete med barns delaktighet i planering sedan 2020 verkar inte heller vara fallet, då varken Respondent 3 eller 4 menar att barnkonventionen som lag hade påverkat deras yrkesroll. Respondent 4 menar att “[kommunens] arbetssätt har ju inte förändrats mer än att vi då mer konkret stolpar upp det. Men det är ju avvägningar som vi i vår yrkesroll alltid gör ändå.” Utöver att tjänstemännen

tydligare måste beskriva hur en detaljplan påverkar barn i planbeskrivningen, har det inte skapats tydligare krav på hur barnperspektivet ska utvärderas. Samtidigt menar Respondent 4 att

Det kanske finns andra förvaltningar på kommunen som mer, alltså verkligen går in och har en dialog med barnen i utformning. Men det är ju mer i utformningen av den allmänna platsen eller när man projekterar för en skola. Och det är ju mer vår tekniska förvaltning som sitter med de bitarna.

Alltså inkluderas barn snarare i senare skeden av planprocesser, där deras roll och uppdrag är tydligare avgränsat. Detta kan liknas med vad Respondent 2 sade, om att det är enklare att inkludera barn när det är tydligt vilket inflytande barnen kan ha. Utöver hur och till vilken utsträckning som barn kan inkluderas i planering, finns det också osäkerheter kring hur barns åsikter ska behandlas.

Då kommunen äger planområdet finns det inga hinder för att anlägga ett liknande område för skogslek, där kommunen även kan anpassa området för att öka tryggheten, exempelvis genom att anlägga vägar eller belysning, vilket nämns i planförslaget (Kristianstad, 2021, s. 29). Planförslaget är dock tydligt med att närmare utformning inte kan bestämmas i detaljplanen, utan att det regleras senare i planprocessen. Här infinner sig också ett intressant citat, där en ny förskola föreslås lokaliseras “i direkt närhet till de värden som i detaljplanen bekräftas som värdefulla för barn” (Kristianstad, 2021, s. 30). Huruvida detaljplanen verkligen tagit fasta på vilka begrepp som barn anser värdefulla kan ifrågasättas, då planen varit tydlig med att barn inte har tillfrågats.

6.2.3 Analys

Med hjälp av Harts delaktighetstrappa går det att öppna ett resonemang om vad för slags deltagande som de två kommunerna strävar efter när det gäller barn. Att det är just barnperspektivet och inte barns perspektiv som i de flesta fall tillgodoses i kommuners detaljplanering är gemensamt för såväl Kristianstad som Trelleborgs kommun. För båda kommuner verkar det fortfarande inte vara praxis att inkludera barn i planering, då det anses komplicerat och omständligt. Det kan argumenteras att fördelarna med att inkludera barn i planering inte är uppenbara från kommuners håll, då varken Trelleborg eller Kristianstad valt att inte inkorporera barns perspektiv i en högre grad.

Även i planprocesser där barn tydligt framstår som en viktig aktör, exempelvis Horna 3:12, är det för kommunen inte tydligt att barn också har en rätt att få tycka till om områdets framtid. Istället delegeras barn till att tycka till om en detaljplans sista skeden, där de får påverka en specifik plats utformning. Måhända är denna delegering enklare för kommuner att genomföra, men den kan kanske inte anses demokratiskt tillfredsställande utifrån barnkonventionens 12:e artikel. Ett argument gällande de två kommunernas motivation bakom deras arbete kring barns inkludering kan föras genom att återigen uppmärksamma respondenternas fokus på att kunna ge barn återkoppling och resultat för deras deltagande. Respondent 2 och 3 var båda noga med att barn måste kunna delta på ett sätt där de får genomföra förändringar, för att uppmuntra barn till att delta i planeringsprocesser som stort.

6.3 Intressenter och maktstrukturer

I det sista avsnittet undersöks de kommunikativa processer som genomförs kring barns delaktighet, där fokuset ligger på hur barn uppfattas som aktörer i samråd och planprocesser.

6.3.1 Resultat Trelleborg

Att barn är med och påverkar och tycker till i planeringen såg inte Respondent 2 som särskilt vanligt i, då det oftast var vuxna som vidarebefordrar de synpunkter som barn kan tänkas ha. Något som Respondent 2 såg som en inskränkning av barns möjlighet att delta var att det inte finns något uttalat fokus på barns perspektiv i planering på Trelleborgs kommun. När det inte finns större krav på en detaljplan än att checklistan ska uppföljas, menar Respondent 2 att man ofta nöjer sig vid den. För vidare inkludering av barn krävs det att någon måste ansvara för att uppmärksamma frågan, och då vid ett tillräckligt tidigt stadium för att kunna påverka planprocessen. Annars är det lätt för barnperspektivet att glömmas bort.

När det gäller samråd arbetar inte kommunen med att ta fram material anpassat för barn, men ibland besöker kommunen skolelever för att diskutera samhällsplanering i kommunen. En stor del av Respondent 2s yrkesroll består av att digitalisera plankartor och samrådsprocessen. Den ökade digitaliseringen i sig tycker Respondent 2 kan vara direkt begränsande för barns möjlighet att delta i planeringsprocessen, då barn kan ha bristande tillgång till internet. Samtidigt kan också digitaliseringen vara möjliggörande, då barn som har intresserade föräldrar hemma lättare kan få tillgång till planprocessen via datorer, och dessutom har möjlighet att få hjälp av sina föräldrar att tolka informationen i

planbeskrivningar. Därtill delade Respondent 2 med sig av en intressant frustration med BKA:n, då den till stor del bekräftade de förväntningar som fanns om barnens uppfattning av kriminalvårdsanstalten. Detta ter sig vara lite av en besvikelse för hen:

Det var inte så att den här analysen ledde fram till att det blev någon planbestämmelse eller så. Det var lite att man hade kanske velat se något resultat.

Att barnens perspektiv ska påverka politiken är någonting som Respondent 2 efterfrågar, där hon vill se tydligare avtryck av inkomna åsikter från barn.

Samtidigt finns en motsättning till vad som skrivits om barnperspektivet i planbeskrivningen av hur barn och unga använder planområdet i nuläget. I BKA:n nämns det att många barn och unga använder planområdet för att umgås, speciellt ett stråk bestående av en gammal banvall är ett vanligt rekreationsområde. Här kan det ses som att planbeskrivningen förbiset barn och ungas bruk av platsen, genom att enbart konstatera att området inte är anpassat för barn. I planbeskrivningen hänvisas istället barn till ett annat område, där det:

“planeras [...] för ett sammanhållet natur- och rekreationsområde längs Dalköpingeån som för barn kan bli ett rörelseaktivt och levande grönt rum att vista i och vid” (Trelleborgs kommun, 2020, s. 25).

6.3.2 Resultat Kristianstad

Till skillnad från detaljplanen för Dalköpinge 2:1 finns det redan från början ett stort fokus på barns användning av planområdet för detaljplan Horna 3:12. Anledningen bakom det stora fokuset kan vara att området är ett populärt rekreationsområde, med många besökande barn och unga. I Horna 3:12 står det på flera ställen i planbeskrivningen om hur planförslaget kan påverka barns användande av området, och hur den föreslagna nya förskolan kan påverkas av de närliggande industriverksamheterna, något som till stor del saknades i Dalköpinge 2:1.

Respondent 4 menar att planprocesser som rör barn och unga, exempelvis lokaliseringen av skolor eller grönytor med fokus på barn, omedvetet får en tydligare roll i planbeskrivningen, då barnen är de huvudsakliga intressenterna i planen. Respondent 3 liknar arbetet med barnperspektivet till hur kommunen arbetar med miljökonsekvensanalyser, där det vid varje planprocess måste beslutas huruvida det är nödvändigt med en miljökonsekvensanalys.

Beroende på planprocessen menar Respondent 3 att det finns mer eller större behov för att analysera barns påverkan, då barn som grupp kan anses vara en mer eller mindre inblandad intressent. Gällande Horna 3:12 genomfördes inte en BKA, då beslutet togs innan 2020. Samtidigt hade inte barnkonventionen som lag förändrat beslutet, då Respondent 4 menar att: “man har nog tyckt att det har varit rätt med den här barnperspektivet.”

I planprocessen för Horna 3:12 påverkas barn på flera sätt; inledningsvis påverkar etableringen av industrier på skogsområdet den befintliga förskolans tillgång till grönområden. Samtidigt behöver planen anpassas efter den förskoletomt som planeras i utkanten av området. Här kan det ses som att fokuset på barn och unga är tvådelat å ena sidan möjliggör planbeskrivningen för en ny förskoletomt, och anpassar därmed detaljplanen efter de bestämmelser som gäller vid nyanläggning av en förskola. Å andra sidan påverkar verksamhetsområdet redan anlagda förskolor och skolor, och måste alltså ta hänsyn till de nuvarande skolbarnens bästa. Barnperspektivet kan alltså delas upp i det nuvarande och framtida barnperspektivet, där en intressant skillnad är hur planbeskrivningen ställer sig olika till dessa två perspektiv.

När det gäller det nutida barnperspektivet, använder Kristianstads detaljplan ett barnperspektiv. Att detaljplanen utgår från ett sådant bekräftas i introduktionen till avsnittet om barnperspektivet, där det framgår att representanter för barn har tillfrågats, i form av pedagoger och förskolechefer på de berörda skolverksamheterna. Alltså utgår planbeskrivningen från ett barnperspektiv bestående av vuxnas ord och upplevelser, för att utvärdera det nuvarande intresset för skogsområdet bland områdets barn och unga. Där förklaras beslutet att inte utgå från barns perspektiv genom att: “barnperspektivet kan inrymma barnets perspektiv men behöver inte göra det.” (Kristianstad, 2021, s. 29).

Då det inte finns någon representant för det framtida barnperspektivet, utgår istället planerare från nationella riktlinjer. Både i avseende av förskoletomtens storlek och placering grundas förslagen i Boverkets krav kring barns behov av friyta (Kristianstad, 2021, s. 20). Paralleller kan här dras till intervjun med Kristianstad, där samhällsplanerarenhetens checklista introducerades. I planförslaget ter sig många aspekter av planeringen kring den planerade förskoletomten regleras helt utifrån vilka bestämmelser som finns kring lokalisering av förskolor och närliggande verksamheter (Kristianstad, 2021, s. 20).

Det är i beslutet kring gläntans framtid som det syns att det framtida barnperspektivet prioriteras, då planbeskrivningen beslutar att den nuvarande gläntan ska byggas över, och att en liknande plats ska iordningställas för fortsatt lek i skogen. Den nya "gläntan" ska då placeras i närheten av den föreslagna förskoletomten för att möjliggöra enkel transport mellan skog och förskola (Kristianstad, 2021, s. 30). Samtidigt ökar avståndet med 100 meter för den befintliga förskoleverksamheten Fyrens Idrottsförskola, vars nuvarande avstånd till närmsta grönområde redan ligger utanför de rekommenderade 300 meter som anges (Kristianstad, 2021, s. 7). Något som planbeskrivningen nämner som en överslätande faktor gentemot detta försämrade läge för Fyrens Idrottskola, är att den föreslagna förskolan kommer ha en stor utegård med skogsnära läge, vilket "bedöms som positivt då det tillgängliggör området för fler barn som då får möjlighet till daglig naturnära vistelse" (Kristianstad, 2021, s. 30). Alltså kommer exploateringen av området leda till ett försämrat utbud av naturmark i Åhus på det stora hela, samtidigt som ett antal förskolebarn får bättre tillgång till naturmark genom lokaliseringen av den framtida förskolan.

6.3.3 Analys

I de genomförda intervjuerna och dokumentanalysen har flera perspektiv inkommit över hur barn ses som aktörer, och hur detta kan tolkas som möjligheter kring att förbättra barns framtida delaktighet inom planering.

En gemensam trend för båda kommuner är att barns intresse uppmärksammas, men sällan prioriteras till den grad att det leder till verklig förändring. I Trelleborgs BKA är det tydligt att det inte uppkommer särskilt mycket kritik bland barn mot kriminalvårdsanläggningen, utan att de inkomna åsikterna i stort följer det förväntade resultatet. Även om det inte går att svara på, är det en intressant fråga vilken effekt barns åsikter hade haft, om BKA:n visade på större motsättningar mot anläggningen än som nu var fallet. För barns intressen var BKA:n en stor möjlighet att få dessa åsikter inkluderade, och om fler motsättningar från barnen inkommit hade kanske Trelleborgs planerare lärt sig mer av hur barn kan inkluderas i planeringsbeslut. Samtidigt är detta en hypotetisk diskussion, vilken inte går att bevisa i praktiken.

Till skillnad från Trelleborgs planprocess, är barnen en viktig aktör i Kristianstads planprocess Horna 3:12. Som tidigare nämnts kan barnperspektivet i denna planprocess delas

upp i det nutida och framtida perspektivet. Genomgående för planbeskrivningen är att mer anpassning och eftertänksamhet lämnas till den framtida förskolan än de redan befintliga.

Däremot kan varken det nutida eller framtida barnperspektivet ses som exempel på delaktighet av barn, då inga barn tillfrågas eller inkluderas. Planbeskrivningens konstaterande kring att barnperspektiv inte kräver en dialog med barn är intressant då det visar att kommunen identifierat barn som en tydlig intressent, men bortser från att tillägna barnen en djupare delaktighet. Denna bortprioritering är viktig, då det visar på att planerare måste övertygas om att barns delaktighet bör tillägnas mer tid och resurser. Att barns perspektiv uppmärksammas på detta vis i planbeskrivningen är i sig en möjlighet, då det visar på ett konkret område där planerare behöver bli bättre. Att kunna peka på en instans där barn är tydliga intressenter, men inte behandlas som det, är viktigt i att kunna identifiera förbättringsområden för makthavare, och på det viset visa var förbättring behövs.

Utifrån ett resonemang kring intressenter kan det i Horna 3:12 ses som att den framtida förskolan följer det allmänna intresset, då det inte utmanar kommunens plan att omvandla skogsområdet till industriområde. Tillsammans med de vinstdrivande verksamheter som det också planeras för i området, väger det framtida barnperspektivet tyngre som intresse för planprocessen, än de som använder skogsområdet för rekreation. Det kan tolkas som att kommunen enklare kan värna om det framtida barnperspektivet, då det inte utmanar den etablerade maktstrukturen inom Kristianstads kommun, vilken vill etablera ett industriområde. Att barn själva inte har frågats om deras åsikt om skogsområdets glänta kan ses både som ett symptom av den nuvarande maktstrukturen, där barns åsikter inte är tillräckligt högt värderade för att undersökas. Det kan också ses som ett bibehållande av den nuvarande maktstrukturen, då tidigare forskning har visat att barns deltagande i planeringsprocesser kan vara viktiga för att just utmana samhällsplanerarens perspektiv och världssyn.

När det gäller på vilket sätt de kommunikativa planeringsprocesserna brister kring barns delaktighet finns det två viktiga aspekter. Å ena sidan kan det i Trelleborgs kommun ses som att viss utveckling på kommunen leder till försämrade delaktighet för barn, såsom digitaliseringen av samrådsprocessen. Här visar det att nuvarande intressen på kommunen varken tar hänsyn till barns bristande tillgång till, förmåga att använda datorer, eller behov för att delta i planprocesser. Samtidigt kan den första erfarenheten av en genomförd BKA ses som en möjlighet för att planerare ska vilja genomföra fler, och därmed börja nå ut till barn i

större utsträckning än tidigare. Vad som är viktigt för Kristianstads planprocess är att beslutet att inte genomföra en BKA togs innan barnkonventionens inkorporering till lag. Trots att barnkonventionen som lag inte skulle förändrat beslutet kring BKA:n enligt intervjuerna, skulle det ändå ökat kravet för de inblandade planerarna att rättfärdiga sitt beslut att inte inkludera barn i processen. På så vis kan det för barns deltagande ses som en möjlighet att barnkonventionen numera är svensk lag, då det ökar kraven på makthavare att tillgodose barns intressen. I längden kan detta krav skapa en större diskussion eller tydligare idé om att barn inte bara borde inkluderas i slutskedet av planer, utan även få möjlighet att påverka själva beslutet i planprocessen.

7. Diskussion och Slutsats

7.1 Diskussion

Med det insamlade resultatet från intervjuer och dokumentanalyser, återstår det nu att sammanställa alla trådar för att dra en slutsats av hur barnets perspektiv tas hänsyn till i svensk planering. Hittills har de tre dimensionerna av det analytiska ramverket analyserats separat, men nedanför följer en diskussion om hur de tre dimensionerna påverkar varandra.

Inledningsvis identifierades det i analysen ett flertal barriärer och möjliggöranden, som kan anses antingen situationsbaserade eller strukturella. En viktig strukturell barriär på båda kommuner kan anses vara den bristande strukturen kring barns delaktighet, där det saknas specifika strategier för att inkludera barn i planeringsprocesser. Bristen på struktur är genomgående för hela barnkonventionen, där det krävs ett förtydligande inom konventionen eller PBL:s ställning till konventionen, för att kommuner ska kunna förbättra sin struktur kring barns delaktighet. Det fanns även exempel på situationsbaserade barriärer, såsom covidpandemins påverkan på arbetet med inkorporeringen av barnkonventionen.

Utöver att identifiera de strukturella och situationsbaserade barriärerna kring barns delaktighet, är det väsentligt att identifiera hur de gällande maktstrukturerna påverkas av dessa barriärer och möjliggöranden. Som redan nämnts kan avskaffandet av avgiften för SKRs vidareutbildning fungera som ett situationsbaserat möjliggörande för planerares kunskap om barns delaktighet. Möjliggörandet är viktigt i perspektivet av intressenter och maktstrukturer, då det finns färre med tillräcklig utbildning för att på längre sikt kunna

genomföra förändringar i attityd och inställning bland planerare. Om fler planerare utbildade sig inom barnrättsperspektivet, skulle medvetenheten kring barns deltagande öka, vilket på längre sikt kan leda till förändringar i planeringens fundament när fler tjänstemän medvetet eller omedvetet mer i enlighet med barnkonventionens artiklar. Alltså skulle ett strukturellt möjliggörande öppna för en förändring av den nuvarande maktstrukturen, vilket i sin tur påverkar kommunernas metod kring att arbeta med barns delaktighet.

Vidare så är en utmaning som båda kommuner diskuterade svårigheten med att inkludera barn i fysisk planering, gentemot att inkludera barn i den senare processen av att fysiskt gestalta områden, såsom lekplatser och skolgårdar. Respondenterna kan samtliga anses ha uttryckt en tveksamhet gentemot hur och i vilken utsträckning barn kan inkluderas i tidiga planeringsfaser, då det är svårt att få barn att inse en detaljplans syfte och process. En ytterligare svårighet med att inkludera barn anses ligga i att det är svårt att tillåta barn att delta i planering, utan att på förhand veta hur mycket som barnen egentligen kan påverka. Detta resonemang gällande återkoppling efter deltagande kan liknas vid Harts delaktighetstrappa, där återkoppling till barnen ses som en viktig åtskillnad mellan falsk och autentisk delaktighet. Att inkludera barn i planering, utan att sedan kunna följa dessa åsikter, kan från planerares håll ses som manipulation och falsk inkludering.

Ängsligheten kring att inkludera barn i tidiga stadier av planeringsprocesser kan ses som kopplad till planerares utbildning kring barnperspektivet. Det fokus som flera respondenter haft på problematiken kring att inte kunna ge barnen tillräcklig återkoppling kan liknas vid de kriterier Hart nämner över sann delaktighet. Här är ett tecken på att planerare och kommuner kan ha tagit del av Harts delaktighetstrappa, som är en väldigt populär modell för barns delaktighet, och utvärderar sitt arbete utifrån modellen. När planerare inser att de inte har kapaciteten för att inkludera barn enligt modellens högsta steg i en planeringsprocess, blir beslutet snarare att inte inkludera barn alls, än att inkludera dem på ett svagt vis. Samtidigt kan detta anses vara kontraproduktivt, då denna ängslighet i sig leder till att barn inte inkluderas alls. Ur ett perspektiv av kommunikativ planering finns det anledning att kritisera denna tvekan till att inkludera barn, då det är viktigt ur demokratisk synpunkt att individer ska få uttrycka sin åsikt, även om de kanske inte får sin vilja igenom. Den svenska samhällsplaneringen är till stor del baserad på teorin om kommunikativ planering, där mötet mellan aktörer ses som väsentligt för demokratiskt förankrad planering. Att inte inkludera barn av rädsla för att de inte ska komma till tals på rätt sätt, är alltså en brist med

implementeringen av kommunikativa processer. En kritik med dagens arbete med barns perspektiv blir alltså att barn inte får delta, till följd av kommunernas rädsla för att göra fel.

Utöver kommunernas bristande vilja till att inkludera barn, går det även att dra slutsatser om deras arbetsmetoder i helhet. I både intervjuer och dokumentanalysen kan det konstateras att Trelleborg och Kristianstad kommun kan anses arbeta utifrån liknande metoder gällande barns delaktighet i planering. Bland annat har båda kommuner en handlingsstrategi med fokus på barn, som är gemensamma för samtliga enheter, och en checklista, med större fokus på barn i fysisk planering. Å ena sidan är checklistan viktig för att barnperspektivet ska inkluderas i en planprocess, då det är ett måste för planerare att genomföra. Samtidigt kan checklistan ge planerare en falsk bild av att barnperspektivet har beaktats tillräckligt om alla punkter enkelt kan checkas av, utan att ett större fokus på barn uppmuntras. Argumentet kan alltså göras att checklistan gör det enklare för planerare att undgå att inkludera barn i planering, då barns bästa redan har tillgodosetts av Boverket och andra myndigheter.

Kommunernas checklista kan tolkas utifrån samtliga av det analytiska ramverkets tre dimensioner. Å ena sidan kan det vara tecken på ett strukturellt möjliggörande för att barnperspektivet ska uppmärksammas, då det ligger i planeringens struktur att göra en avvägning utifrån barns bästa. Samtidigt är det ett tydligt exempel på hur barn inte är delaktiga i en avvägning som i högsta grad berör dem, då de inte får se hur checklistan ser ut eller appliceras. Slutligen kan det från ett perspektiv av maktstrukturer ses som att checklistan är ett tillräckligt verktyg för att uppmärksamma barnperspektivet, utan att i större mån utmana andra tänkbara intressen i planprocesser.

När det gäller att se barn som aktörer finns det ett tydligt mönster där kommunerna inte prioriterar barn som intressenter. Ett resonemang kring hur kommuner uppfattar barns åsikter illustreras i båda Dalköpinge 2:1 och Horna 3:12, där kommunerna gör antaganden kring barns användning av en plats baserat på platsen själv. Trelleborgs kommun menar att barn inte uppehåller sig, eller bör uppehålla, sig kring Dalköpinge 2:1 då det inte är anpassat till barn. Istället menar de att barn kan få leka på ett naturområde som ska iordningställas en bit ifrån planområdet. På samma vis erbjuder sig Kristianstad återskapa gläntan, fast med belysning och bättre tillgänglighet. Även om det från en vuxens synpunkt är förbättringar av ett naturområde, är det inte nödvändigtvis i enlighet med ett barns åsikt. Utan att i första hand

undersöka varför barn uppskattar ett område, kan det ifrågasättas hur en kommun då kan skapa en plats som är bättre än den plats barnen redan har tagit i anspråk.

Det är först när kommuner och andra organisationer inser vikten av att uppmärksamma och arbeta efter barns åsikter, som egentlig förändring kommer ske kring arbetet med barns delaktighet. För att skapa sådan förändring krävs det mer än att bara vänta på en successiv utveckling; det krävs också aktivt arbete mot ett bättre demokratiskt arbete hos kommuner. I avsnitt 2.6 gavs flera exempel på åtgärder som kan förändra arbetet med barns delaktighet, såsom projekt i skolan där barn får skriva egna förslag till politiker, eller att planering blir en obligatorisk del av läroplanen, som den är i Norge. Slutsatsen kring dagens arbete med barn är att ett aktivt strävande för att öka barns delaktighet på sikt kan förbättra planeringens demokratiska förankring bland befolkningen. Med en befolkning som är mer medveten om sin möjlighet att påverka, kan kommunikativa planeringsprocesser få tydligare utslag inom planering, när fler människor vet att de kan delta. Genom att satsa på barns delaktighet genom att skapa pedagogiskt material eller aktivt söka upp barn i skolor och i föreningar, kan kommuner kunna åtnjuta en mer demokratiskt förankrad samhällsplanering i framtiden.

7.2 Slutsats

I detta avsnitt kommer uppsatsens analys och diskussion återkopplas till uppsatsens övergripande frågeställning kring hur barns perspektiv tas hänsyn till i dagens samhällsplanering. Inledningsvis kommer de tre underfrågorna besvaras, för att tydliggöra den generella slutsats som kan dras efter den genomförda studien.

När det gäller vilka utmaningar som finns idag kring barns delaktighet har det nämnts ett antal olika i såväl resultatet som diskussionen. Bland annat finns det utmaningar som bristande kunskap eller intresse bland planerare, vilket leder till få projekt med tydligt fokus för barns deltagande. Därtill finns det även en utmaning i att barns deltagande ska leda till egentlig förändring, där projekt som inkluderar barn inte alltid skapar några tydliga resultat. Bristen på politisk effekt är i sig avskräckande för planerare, då de inte vill skapa missnöje eller besvikelse bland barnen. För den första underfrågan blir alltså slutsatsen att det finns flera sorters utmaningar, vilka både kan vara strukturella eller situationsbaserade. Beroende på kommunens storlek, dess planerares intresse för att vidareutbilda sig, eller den formella

strukturen kring att inkludera barn i kommunens planering, ser dessa utmaningar olika ut för olika kommuner.

Den andra frågeställningen berör hur de två studerade kommunerna arbetar med barns delaktighet idag. Som konstaterat i diskussionen finns det många likheter mellan de två kommunerna Trelleborg och Kristianstads metoder för att inkludera barn i fysisk planering. Med hjälp av checklistor, strategier och kontinuerligt arbete överbryggande kommunernas enheter, arbetar kommunerna på ett till synes tillfredsställande vis med barnperspektivet. Genomgående för de två kommunerna är att de metoder som används till viss del kan anses något godtyckliga, med dåligt stöd i barns faktiska åsikter. För båda kommuner finns det osäkerheter och okunskap kring djupare delaktighet för barn, vilket leder till ett sämre arbete med barns perspektiv. Följaktligen blir slutsatsen för den andra underfrågan att båda kommuner arbetar med att inkludera barnperspektivet, men att båda kommuner kan förbättra sitt arbete kring att uppmärksamma barnperspektivet, och särdeles lägga mer resurser på att inkludera barns perspektiv.

I analysen har även ett antal möjligheter kring barns delaktighet identifierats, som visar vilka förändringar behöver genomföras för att förbättra barns deltagande i planering. Det finns många möjligheter för att vidareutveckla och förbättra arbetet med barns delaktighet inom planering, såsom ny lagstiftning och ett ökat intresse bland planerare. Även många förändringar måste genomföras; inledningsvis måste den osäkerhet bland planerare åtgärdas, genom tydligare vidareutbildning, men även med tydligare krav på att barns delaktighet ska bli en mer bestående del av kommunala planeringsprocesser. Som påvisades av Trelleborgs planarkitekt var det lärorikt att ta del av en BKA, och till synes verkar lärdomen också ha lett till djupare förståelse och funderingar kring barns delaktighet. För att ytterligare hjälpa planerare att avväga barns intresse mot andra intressen måste PBL förtydligas och skärpa kraven för barns delaktighet. Den slutsats som kan dras kring den sista underfrågan är att kommunikativa planeringsprocesser måste utvecklas för att bli mer inkluderande och utmanande för planerare.

Det analytiska ramverket har i denna uppsats fungerat som en lins genom vilken barns delaktighet i planering har utvärderats. Vad ramverket visar på är att utmaningarna kring deltagandet är av olika former och orsaker. I det aktuella arbetet finns det mycket strukturer i lag och praxis för att inkludera barn, men osäkerhet bland planerare och brist på praktisk

vägledning leder till att barn sällan inkluderas tidigare i planprocesser. Följaktligen behövs tydligare strukturer och ett aktivt arbete för att förbättra barns delaktighet i framtiden. Slutsatsen för hur barnets perspektiv tas hänsyn till i svensk planering blir alltså att barn inkluderas och tas hänsyn till inom svensk planering, men det krävs fortfarande mycket arbete för att barns deltagande ska nå en tillfredsställande nivå.

7.3 Vidare forskning

Inom området för forskning på barns delaktighet i fysisk planering återstår det mycket att studera på ett djupare plan. Då barnkonventionen fortfarande är en relativt ny lagstiftning krävs det vidare studier på hur inkorporeringen av barnkonventionen påverkat kommunernas arbete. Många andra av uppsatsens resonemang kräver också djupare studier, såsom digitaliseringens påverkan på kommunikativa processer, eller kommunernas strukturella möjliggöranden och barriärer mot barns deltagande.

Ett intressant resonemang som upptäcktes i intervjun med Trelleborg var hur vuxna förespråkat den negativa påverkan på barn som en kriminalvårdsanläggning innebär. Vidare studier kan genomföras på hur barn används som symboler eller politiska hävstänger, och hur det kan medföra barns delaktighet inom planering.

8. Källförteckning

- Afry, 2021. Barnkonsekvensanalys Kriminalvårdsanläggning Detaljplan Dalköpinge 2:1 samt del av fastighet Nio-E1. (200675) URL [*bka-kriminalvårdsanstalt-trelleborg-20210706.pdf](#) (Hämtad den 23.5.11).
- Aitken, S.C., 2018. Children's Geographies: Tracing The Evolution and Involvement of a Concept. *Geographical Review* 108, 3–23. <https://doi.org/10.1111/gere.12289>
- Barnombudsmannen, 2021a. *Vårt uppdrag*. Barnombudsmannen. URL <https://www.barnombudsmannen.se/om-oss/vart-uppdrag/> (Hämtad den 23.5.10.).
- Barnombudsmannen, 2021b. *Det här är barnkonventionen*. Barnombudsmannen. URL <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/> (Hämtad den 23.4.11).
- Barnombudsmannen, 2021c. *FN:s barnrättskommitté och Sveriges rapporter*. Barnombudsmannen. URL <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/fns-barnrattskomite-och-sveriges-rapporter/> (Hämtad den 23.4.7).
- Barnombudsmannen, 2021d. *Konventionstexten*. Barnombudsmannen. URL <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/> (Hämtad den 23.4.7).
- Barnombudsmannen, u.å. *Bedöm hur omfattande provningen ska vara*. Barnombudsmannen. URL <https://provningbarnetsbasta.barnombudsmannen.se/nar-barn-berors-pa-ett-generellt-plan/bedom-hur-omfattande-provningen-ska-vara> (Hämtad den 23.5.11).
- Barnrättighetsutredningen (Ed.), 2016. *Barnkonventionen blir svensk lag: betänkande, Statens offentliga utredningar*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Boverket, 2022a. *Barnkonventionen i fysisk planering och stadsutveckling* (No. 2020:24). Karlskrona. URL [Barnkonventionen i fysisk planering och stadsutveckling - PBL kunskapsbanken - Boverket](#) (Hämtad den 23.4.11).

- Boverket, 2022b. *Barnkonventionen i fysisk planering och stadsutveckling*. Boverket. URL <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/barnkonventionen/> (Hämtad den 23.4.31).
- Boverket. 2022c. *Centrala begrepp som används i vägledningen*. Boverket. URL <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/barnkonventionen/begrepp/> (Hämtad den 5.11.23).
- Cele, S., van der Burgt, D., 2015. Participation, consultation, confusion: professionals' understandings of children's participation in physical planning. *Children's Geographies* 13, 14–29. <https://doi.org/10.1080/14733285.2013.827873>
- Cho, M., Salomon, D., 2022. Ableism in Communicative Planning: An Autistic Perspective. I Stafford, L., Vanik, L., Bates, L.K. (red.), 2022. *Disability Justice and Urban Planning. Planning Theory & Practice* 23, 101–142. <https://doi.org/10.1080/14649357.2022.2035545>.
- Denscombe, M., 2010. *Good Research Guide: For small-scale social research projects*. McGraw-Hill Education, Berkshire, UNITED KINGDOM.
- Elfström, M., 2020. When do we ask the Children? - A study on children's participation in Swedish municipal planning. Magisteruppsats, Örebro Universitet. URL <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-83426> (Hämtad den 23.4.14)
- Fritz, Ö., Elf, A., 2019. Natur- och rekreationsvärden på del av Horna 3:12 i Åhus i Kristianstads kommun. Natur-centrum AB URL [NATUR- OCH REKREATIONSVÄRDEN PÅ DEL AV HORNA 3:12 I ÅHUS I KRISTIANSTADS KOMMUN PDF Free Download \(docplayer.se\)](#)
- Halldén, G., 2003. Barnperspektiv som ideologiskt och/eller metodologiskt begrepp. *Pedagogisk forskning i Sverige* 8, 12–12. <https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/1196> (Hämtad den 23.4.2).
- Hart, R., 1992. Children's Participation: From tokenism to citizenship, UNICEF International Child Development Centre. Florence. <https://www.unicef-irc.org/publications/100-childrens-participation-from-tokenism-to-citizenship.html> (Hämtad den 23.4.15).

- Hart, R.A., 2008. Stepping Back from ‘The Ladder’: Reflections on a Model of Participatory Work with Children, i Reid, A., Jensen, B.B., Nickel, J., Simovska, V. (Red.), *Participation and Learning: Perspectives on Education and the Environment, Health and Sustainability*. Springer Netherlands, Dordrecht, pp. 19–31. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6416-6_2
- Holloway, S.L., 2014. Changing children’s geographies. *Children’s Geographies* 12, 377–392. <https://doi.org/10.1080/14733285.2014.930414>
- Iyoriobhe, M., 2019. Rationalist Approach to Planning in Public Management. *University of Port Harcourt Journal of Management* 3, No. 1. (1) (PDF) Title: [Rationalist Approach to Planning in Public Management \(researchgate.net\)](#) (Hämtad den 23.4.2).
- James, S., 1990. Is There a “Place” for Children in Geography? *Area* 22, 278–283. <https://www.jstor.org/stable/20002871> (Hämtad den 23.4.27).
- Kivits, R., Sawang, S., 2021. Communicative Planning, in: Kivits, R., Sawang, S. (Eds.), *The Dynamism of Stakeholder Engagement: A Case Study of the Aviation Industry, Contributions to Management Science*. Springer International Publishing, Cham, pp. 19–27. https://doi.org/10.1007/978-3-030-70428-5_3 (Hämtad den 23.4.15).
- Kristianstad Kommun, 2021. GRANSKNINGSUTLÅTANDE Detaljplan för Horna 3:12 (Antagandehandling No. BN 17-1799). Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen Planavdelningen. URL [Horna 3:12 \(kristianstad.se\)](#) (Hämtad den 23.4.15)
- Kristianstad Kommun, 2018. Tidig Medborgardialog. URL [bilaga-5.-sammanstallning-tidiga-medborgardialoger-2017-20182.pdf \(kristianstad.se\)](#) (Hämtad den 23.4.15).
- Kristianstad Kommun, 2013. Översiktsplan 2013. URL <https://www.kristianstad.se/contentassets/50c892f81d624857932fa8e9cf274ecf/sid-1-85-kap-1-3.pdf> (Hämtad den 23.5.2)

- Malmö Stad, 2018. Barnperspektiv och barns perspektiv – hur är det nu? *Fokus Förskola* 1/2018. URL
<https://malmo.se/Fokus-forskola/Artiklar-Fokus-forskola/2020-03-02-Barnperspektiv-och-barns-perspektiv---hur-ar-det-nu.html>
- Mcguirk, P., 2001. Situating Communicative Planning Theory: Context, Power, and Knowledge. *Environment and Planning A: Economy and Space* 33, 195–217.
<https://doi.org/10.1068/a3355>
- Nordström, M., Wales, M., 2019. Enhancing urban transformative capacity through children’s participation in planning. *Ambio* 48, 507–514.
<https://doi.org/10.1007/s13280-019-01146-5>
- Nyheter, S.V.T., Enström, T., 2023. Bris: ”Barnkonsekvensanalysen om skolnedläggningar är för tunn”. *SVT Nyheter*. URL
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/bris-barnkonsekvensanalysen-om-skolnedlaggningar-ar-for-tunn> (Hämtad den 23.5.11)
- Regeringskansliet, R. och, 2020. Barnkonventionen och svensk rätt, Statens offentliga utredningar. Stockholm: Elanders Sverige AB.
- Riksdagsförvaltningen, n.d. Plan- och bygglag (2010:900) Svensk författningssamling 2010:2010:900 t.o.m. SFS 2023:173 - Riksdagen [WWW Document]. URL
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900#K2 (Hämtad den 23.5.11).
- Stenberg, J., Fryk, L., 2021. Making School Children’s Participation in Planning Processes a Routine Practice. *Societies* 11, 3. <https://doi.org/10.3390/soc11010003>.
- Stern, R., 2007. Rätten till Deltagande Enligt FN:s Barnkonvention. *Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter* 25, 17–28. URL
<https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/norjhr25&i=17> (Hämtad den 23.3.15).
- Sveriges Kommuner och Regioner, 2022. *Barnkonsekvensanalys*, SKR. URL
<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlighet/barnetsrattigheter/barnkonsekvensanalys.878.html> (Hämtad den 5.11.23).

Trelleborgs Kommun, 2023. Kriminalvårdsanläggning vid östra verksamhetsområdet - Trelleborgs kommun. Trelleborg.se. URL <https://vaxer.trelleborg.se/projekt/kriminalvardsanlaggning-vid-ostra-verksamhetsomradet/> (Hämtad den 23.5.11).

Trelleborgs Kommun, 2021. Detaljplan för Dalköpinge 2:1 M.FL. (2010:900). (PL-2020-51). URL [dp-269-planbeskrivning.pdf \(trelleborg.se\)](dp-269-planbeskrivning.pdf(trelleborg.se)) (Hämtad den 23.4.4).

Trelleborgs Kommun, 2020. Detaljplan för del av Dalköpinge 2:1 M.FL. (DP 269 - PLANBESKRIVNING No. PL-2020-51). Trelleborg. URL <https://moten.trelleborg.se/welcome-sv/namnder-styrelser/kommunfullmaktige/kommunfullmaktige/agenda/dp-269-planbeskrivningpdf?downloadMode=download> (Hämtad 23.4.4).

Trelleborgs Kommun, T., 2018. FRAMTIDENS TRELLEBORG - Översiktsplan för orter och landsbygd 2028. URL <https://cms.trelleborg.se/wp-content/uploads/2020/06/oversiktsplan-trelleborgskommun.pdf> (Hämtad den 23.4.20).

Westin, M., 2022. The framing of power in communicative planning theory: Analysing the work of John Forester, Patsy Healey and Judith Innes. *Planning Theory* 21, 132–154. <https://doi.org/10.1177/14730952211043219> (Hämtad den 23.4.17).

Appendix

Intervjufrågor

Yrkesroll och titel

- 1) Hur länge har du jobbat på kommunen?
- 2) Hur har du varit inblandad i processen för [Detaljplan]

Barnperspektiv

- 3) Vad är din uppfattning om barnperspektiv och barns perspektiv?
- 4) Hur ser din kompetens ut för att arbeta med barnperspektiv? Har du någon utbildning inom ämnet?
- 5) Har du arbetat med barnperspektiv tidigare?
- 6) Tycker du att det är viktigt med barnperspektiv inom planering?

Planprocessen för [Detaljplanen]

- 7) Hur har ni arbetat med barnperspektivet i detaljplanen för?
- 8) På vilket sätt har ni interagerat med barn i processen?
- 9) Om ni har interagerat med barn i processen, hur har detta påverkat den existerande planen?
- 10) Om ni har interagerat med barn i processen, hur har ni arbetat tillsammans med andra aktörer för att nå ut till dessa barn?
- 11) Då det är ett projekt med att bygga en kriminalvårdsanläggning, hur har tankarna gått att även inkludera ett barnperspektiv i ombyggnationen? Alltså, varför är det viktigt att ha med barnperspektivet just i denna plan?
- 12) Om ni har interagerat med barn i processen, har det funnits frågor från vuxna varför de ska inkluderas i planeringen? Vad har ni fått för reaktioner?

Barnperspektivet på [X] kommun

- 13) Utöver ditt arbete med specifikt [Detaljplan], hur brukar ni på [X] kommuns samhällsbyggnad arbeta med barnperspektivet?
- 14) Vad för slags vägledning finns det för er planarkitekter när det gäller att arbeta utifrån barnkonventionen?

- 15) Finns det någon återkommande svårighet i arbetet med barnperspektivet?
- 16) Hur ser kompetensen för att arbeta med barn ut för planerare på din enhet?
- 17) Sedan barnkonventionen blivit svensk lag, har ert arbete med barnperspektivet förändrats?
- 18) Har [X] kommun en övergripande strategi för att arbeta med barnperspektivet utifrån barnkonventionen?
- 19) Upplever du att det finns ordentligt med stöd för dig som planerare att kunna arbeta med barnperspektivet, alltså finns det utbildningar eller digital vägledning du kan använda dig av?
- 20) Upplever du att [Kommunens]planprocesser i stort arbetar utifrån barnkonventionen på ett tillfredsställande sätt, eller hade du velat se förändringar i hur ni arbetar/vilket stöd ni får etc?